

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ובמועדים

מגילת אסתר

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

שרה בשמעה על העקידה, ושרה היא אסתר בגימטריה קטנה.

כיצד: האות ס' והאות ש' מתחלפות, ת' בגימטרי' קטנה ד', הרי אסתר היא שרה.

ונרמז **בנבואת ירמיהו** באמרו: **שְׁרָתִי בַּמְּדִינֹת הַיְתֵה לְמִסַּ (איכה א,א)**. ואמרו במסכת כתובות **הַמַּמִּיס עֲצָמוּ [הַכּוֹבֵשׁ וְהַמְעֵלִים עֲצָמוּ] מִרְעָהוּ, מִמִּיס מִמְנו חֲסִדִים**. ולכן לא המיסה אסתר עצמה, וגמלה חסד עם עמה. ובזה השלימה רצון זקנתה, שלא המיסה עצמה על צרת בנה].

***

בְּיָמֵים הָהֵם כְּשֶׁבֶת | הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ עַל כִּסֵּא מְלָכוּתוֹ וְגו' (א, ב')

כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ. אמר ר' יוחנן (מדרש רבה פרשה ג' פיסקה י') כל מקום שנאמר במגילה זו **למלך אחשורוש**, במלך אחשורוש הכתוב מדבר. וכל מקום שנאמר **למלך סתם**, משמע קדש וחול.

ובשימת לב, רבו בזה הדיעות במפרשים, ורצונם לומר שעוררנו ר' יוחנן לרדת לעומקם של דברים **לפי הענין**.

שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה (א,א)

במדרש אסתר רבה אומר ר' עקיבא אסתר היא בתה של שרה, **תְּבוּא אֶסְתֵּר בְּתָהּ שֶׁל שָׂרָה שְׁתֵּי־תָהּ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה, וְתִמְלֹךְ עַל שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה**.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.

ואשר על כן על דרך הרמז יאמר שנרמזו אילין מליא במה שנאמר **ותתחלחל המלכה אסתר**. שיש כאן **פעמיים ל"ח**. פעם אחת כנגד ל"ח שנה שנחסרו מחיי שרה בעת העקידה, ופעם שניה שנחסרו ל"ח שנה מחיי אסתר בעת שמסרה נפשה לאחשורוש וכאילו נעקדה על מזבח עמה, והצילה עם עקוד עמה.

ועל דרך הצת, ל"ח הוא ר"ת לא חיים. וזה שאמרה אסתר וכאשר **אבדתי אבדתי**. שכן מנין אבדתי הוא י"ט. [ת' באתב"ש הוא אחד, הרי יחד י"ח ועם הכולל י"ט]. ופעמיים אבדתי הוא ל"ח. והיינו ותתחלחל.

***

ועוד יש לרמוז בזה, שכשם שנאמר באסתר ותתחלחל המלכה אסתר, כן נאמר בשרה ותתחלחל

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

רְאֵה. רְאָה הקב"ה בעניים של ישראל והצמיח להם שני מושיעים, מרדכי ואסתר, הוא מרדכי היהודי **למטה יהודה**. והיא אסתר אשר **נקראה בְּשֵׁם**, כנגד מה שנאמר בבצאל **קְרָאתִי בְּשֵׁם**. והם **כְּבָשֶׁם** המתפשט בכל העולם.

ומרדכי ואסתר כתבו את המגילה ברוח הקדש, **כבצאל**, שנאמר עליו **בצל אל** היית. **בן אורי** שהאירו את העולם בישועתם, ככתוב ליהודים היתה **אורה**.

בן חור. שהתחיל הנס **מְתוּר** | **[כְּרָפֶס]** **וּתְכֵלֶת** שתכלית חור היתה להוציא מצאצאיו את מרדכי ואסתר. ולעשות להם נס כבעולי מצרים שהיו **ס'** רבוא ויצאו מעבודת פרך. ואשר לזכר הנס הזה אוכלים בפסח **כרפס**.

הרי **תוקף הנס** שסופו מעיד על תחילתו. ותחילתו יעיד על סופו. **סופו מעיד על תחילתו** שכתוב בסוף המגילה בסיומו של הנס **וּמְרַדְכִי יֵצֵא מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מְלָכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וגו'** יעיד על תחילתו במשתה אחשורוש, **תוּר** | **כְּרָפֶס וּתְכֵלֶת**. ותחילתו **בשורש הדרות הוא חור למטה יהודה**, יעיד על **סופו**, הוא מרדכי שנאמר בו **לבוש מלכות תכלת וחור**.

ולולדמסהו"א, שכאשר נאמר במגילה **אחשורוש**, בודאי הוא **חול**. וכאשר נאמר **המלך** יכוון לעתים להקב"ה ולעתים לאחשורוש לפי העניין כנ"ל. וכשיאמר **הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ**, יהיה פירושו לעתים **לב מלכים ושרים ביד ה'**. שאף על פי שכוונתו **חול**, כדברי ר' יוחנן, הרי הוא נתון בידי הקב"ה **והמלך הקב"ה** פועל בו **בהמלך אחשורוש** כפי רצונו. והוא מושלל הבחירה כשם שהיה עם פרעה.

ואשר על כן, על דרך הדרש **יְדָרֵשׁ: כְּשֵׁבֶת** המלך הקב"ה על כסא מלכותו למעלה, ובראותו שפגמו **בשֵׁבֶת** למטה, מיד התקיים למטה **וַיְהִי בַיּוֹמִי אֶחְשָׁרוּשׁ**, שהוא לשון **צער**, והושיב את אחשורוש על כס המלכות וכו'. זה שנאמר **כְּשֵׁבֶת | הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ עַל כְּסֵא מְלָכוּתוֹ**.

תוּר | כְּרָפֶס וּתְכֵלֶת וגו' (א, ו')

חור. ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. הדא הוא דכתיב **רְאֵה קְרָאתִי בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חור לְמִטַּה יְהוּדָה**. **וַיְדָרֵשׁ** לענייני המגילה.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

כפי שאמר מרדכי לאסתר רוח
והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר.

***

וְכָלִים מִכְּלִים שׁוֹנִים וְגו' (א, ז)
וְאָמְרוּ בַּמְדַּרְשׁ רַבָּה שֶׁהִיא
 משתמש בכלים של בית המקדש.
 והוציאו דרשתם מן הכפילות **וְכָלִים**
מִכְּלִים, שלא נחה דעתו של
 אחשורוש עד שמצא את הכלים
 היפים ביותר והיינו של בית
 המקדש.

וְעַדִּיּוֹן יֵשׁ לְשִׂאוֹל, והרי הרבה
 דרכים למקום לכפול המלים, ומדוע
 בחר דוקא בדרך זו.

וְעַל דֶּרֶךְ הַצַּחַח, יש לומר שהיתה
 בכוונתו של אחשורוש לבזות
 ולבייש ולהכלים קדשי שמים
 ברבים. ולכן אמר **וְכָלִים מִכְּלִים**.
 אל תקרי **מִכְּלִים**, אלא **מִכְּלִים**.
 שהיה **מִכְּלִים** ומבייש את כלי
 המקדש.

***

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לֵב הַמְּלֶכֶךְ
בַּיּוֹם וְגו' (א, ח)

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. הוא יום השבת.
 (מגילה יב:) זה שנאמר לעיל
 כְּשֶׁבַת, שנדרש ליום השבת.

וְעוֹד נרמז כאן שעם צאתו של
 מרדכי מלפני המלך בלבוש מלכות
 תכלת ו**חור** וגו', יצאו כל היהודים
 להיות **בני חורין** מאפילה **לאורה**
 ומשעבוד לגאולה שנאמר **בן אורי**
בן-חור.

***

חור. במסורה ח' גדולה. מצא בעל
 חוב לגבות את חובו. שצרת המן
 החלה על שהרגו את חור במעשה
 העגל. ומשה רבינו הפקידו עם
 אהרון על העדה בעלותו לקבל את
 הלווחות, **וחור עמד בפרץ למנוע**
את מעשה העגל והרגוהו. וזה
 שכתוב באהרון **ויבן מזבחה לפניו**.
 ודרשו חז"ל **ויבן לשון הבנה**, מזבחה
 לשון **זבחה**. שהבין מחור, מהזבחה
 לפניו, שאם יתנגד להם יהרגו גם
 אותו וישארו ללא רועה ומנהיג. וזה
 שכתוב (שמות לב, לד') **וביום**
פקדי ופקדתי עליהם חטאתם.

ועתה פקד ה' את עמו וראם
 בסעודת אותו רשע, **ומצא בעל חוב**
לגבות את חובו לגלגל עליהם צרת
 אחשורוש המתחלת ב"**חור** | כְּרָפָס
 וּתְכֵלֶת".

וְעוֹד נרמז כאן, שכאשר יחזרו
 בתשובה, יתקיים בהם "חור"
 למפרע, והיינו רווח. רווח והצלה

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

התיקון לפגימת השבת. והוא גם התיקון לכל אחד מישראל ישראל בני מלכים הם, ואסתר השבת באה להיכלם.

וזוה מה שמובא בזמירות שבת בפיוט "שְׁמְרוּ שבתותי" המיוחס לר' שלמה אשר חתם שמו בראש החרוזות "שלמה חזק".

וזוה לשון הפיוט: מְהָרוּ את הַמְּנָה לעשות את דבר אסתר, וחשבו עם הקונה לשלם אכול והותר, בטחו בי אמוני ושתו יין משמני, שבת היום לה'.

ופירושו לעניינינו: מהרו את המנה ככתוב מהרו את המן לעשות את דבר אסתר. הוא המן הוא המנה אשר יאכלו בית ישראל לשם מצוה ביום השבת לעשות את דבר אסתר היא שכנת השבת הקדושה.

ועוד ירמוז בפיוט, וְהִשְׁבּוּ עִם הַקּוֹנָה, הוא המן שקנה מאחשוורוש את היהודים בעשרת אלפים שקלים, לשלם אכול והותר, שישולם גמולו בראשו מה שרצה לאכול את היהודים, והותר. ויותר ממה שרצה, שכן גם עשרת בניו ישולמו בעבור עשרת אלפים

כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בְּיָנוּ. המלך אחשוורוש טוב לבו ביין. ומלך מלכי המלכים מחכה ומצפה שיקדשו בניו על היין ביום השביעי.

וְתִמְאֵן הַמֶּלֶכָה וְשִׁתִּי לְבוֹא בְּדָבַר הַמֶּלֶךְ וּגּוֹ' וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וְחִמְתּוּ בְּעֵרָה בּוֹ (א, יב')

וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד. לפוטם של דברים קצף המלך אחשוורוש. אך כפי שאמר ר' יוחנן שכל מקום שנאמר המלך מרמז גם על הקב"ה, יש ליתן טעם על קצף זה.

ויש לומר מלך מלכי המלכים קצף מאד על בניו על שהשתתפו בסעודתו של אותו רשע, אך הסב את חמתו על אחשוורוש, על אשר משתמש ומבזה ומכלים את כלי המקדש.

וְחִמְתּוּ בְּעֵרָה בּוֹ. חמתו של הקב"ה בערה בו באחשוורוש. ולכן נתן בלב אחשוורוש לקצוף מאד ולהכין את הנסיבות לבואה של אסתר אל ארמון המלוכה.

ומובא בספ"ק שאסתר היא בחינה של השבת. ואשר על כן, בואה אל ארמון המלך, יהיה

לעומקן של מקרא מגילת אסתר

ועל דרך הצה יש לומר: ה-"ו"
שבממוכן היא כנגד **העץ** שעשה
למרדכי ולבסוף נתלה עליו. וזה
שדרשו חז"ל על הפסוק **אשר הכין**
לו, תנא לו הכין, לעצמו. (מדרש
רבה פרשה י'), שנאמר (תהלים ז,
טז): **בֹּרַךְ כְּרָה וַיִּתְּפְרֶהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת**
יִפְעֹל. וה-"ו" שבקריא (ממוכן)
התקרבה אליו ועברה מממוכן
בקריא לממוכן בכתיב. יצאה
ממקומה השלישי ועברה למקומה
השני בתיבה. והיינו מה שאמרו
[מסכת מגילה יב:] ממוכן זה המן,
ומדוע נקרא שמו ממוכן, **שמוכן**
לפורענות.

ועוד אמרו שם הדיוט קופץ
בראש. כן גם זה נרמז ע"י ה'
שקפצה לו ה"ו" אל ראשו תרתי
משמע, שהעץ התקרב אל ראשו
כביכול לעבר ראש המילה. ותלוהו
עליו.

ועוד, גם כי שמו מוכיח עליו ממוכן
שמוכן. וגם שהוא מזומן לפורענות
העץ יותר מאשר קודם לכן.

***

ועוד י"ל, **שמומכן** הוא מלשון **מום**
כאן. שמומו של המן היא הגאווה
שהיתה בו, ואין לך מום יותר גדול

שקלים, שרצה לקנות את בניו של
הקב"ה. ולכן אומר הקב"ה למרדכי
ואסתר ולכל היהודים **בטחו בי**
אמוני, וכנגד מה שהשתתפתם
בסעודתו של רשע ובמשתה היין
אשר לו, עתה משנגאלתם עשו
משתה **ושתו יין משמני**, ובזה
תקנתם את פגימת השבת, **שבת**
היום לה'. וגם הבית החוזר בפיוט
יתאים לעניינינו, **ולוו עלי בני**. לוו
עלי ואני פורע חובכם, ונאה לדרוש
בו ולוו עלי, מעתה **התלוו אלי**,
בני, ועידנו מעדני, שאבנה לכם בית
המקדש ובו נוכל להתועד כימי
עידני. ויתקיים בכם כימי בלתי
היתה לי עדנה.

***

ויאמר (מומכן) ממוכן לפני
המלך והשרים לא על המלך
לבדו וגו' (א, טז)

ממוכן. ואמרו חז"ל הוא המן
שמוכן לפורענות. ורמוז הענין
בכתיב ובקריא. שהרי **כתיב ממוכן**,
וקריבן ממוכן.

ויש ליתן טעם בשינוי סדר
הכתיבה **מומכן במקום ממוכן**.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

וכאומר: יבוא המתגאה על גאים הוא הקב"ה ויפרע מן המתגאה על ענוים. הוא המן המתגאה על אתם המעט מכל העמים. לכן תשבר גאות המן על ידי שיקח את מרדכי על סוס אשר רכב עליו המלך, מלך מלכי המלכים, בצאתו על ים סוף.

***

ועוד ידרש: סוס ורוכבו, הוא המן אשר בקש לרכב על סוס המלך, רמה בים, השליכו מעליו אל הרפש של בתו, ואת מרדכי הרים על סוסו.

ומרדכי לעומתו, רמה בים התורה ונשא על כנפי פְּעִים רוחו של עם השופך לבו בתחינה בדמעות ובתחנונים עם נושע בהשם תשועת עולמים.

וזה לעומת זה עשה אלקים. שאין הקב"ה נושא על סוסו אלא את השפלים אשר שק הגורים. משפיל גאים ומגביה שפלים. ומרדכי הוא אותיות **דרך ים**. אשר דורך על במות אויביו, ומתקיים בו ואתה על במותימו תדרוך.

***

מן הגאווה. מום זה כבר היה מוכן לו מששת ימי בראשית, כפי שאמרו רמז להמן מן התורה מנין שנאמר "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת?!". וזו היא ה-"ו" שאחרי המ"ם. מומכן.

***

ועוד יש לדרוש שם, המן העץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, אשר צויתך לבלתי אכול ממנו, שצויתך לא לכלות תלמידי חכמים אשר נקראו עץ חיים, אותם אכלת?! אותם רצית לכלות?! על כן קרבת לך את ה "ו" הוא העץ אל ראשך.

עוד בענין זה מומכן

מומכן וכתוב מומכן. שכן מום זה שהיה כאן בהמן מתחילתו, מום הגאווה אשר שברתו, לא כן היה במרדכי ואסתר. שנאמר בהם ולענוים יתן חן, ולכן היתה אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה. וזה הוא שאמר **סוס אשר רכב עליו המלך**. המלך הוא הקב"ה. הסוס הוא סוס ורכבו רמה בים. אשריה לה! כי גאה גאה, שמתגאה על גאים. גבוה מעל גבוה, וכתרגום וגיאותא דיליה היא.

לעומקן של מקרא מגילת אסתר

בגבהות לבו בלשון דומה: וכאומר
"לא על הלחם לבדו יחיה האדם",
והיה רוצה כביכול להמשיך כי על
כל מוצא פי המן! ובדאי זו תכניתו
הזדונית להוציאה אל הפועל.

***

**פִּי יֵצֵא דְבַר הַמֶּלֶכָה עַל פֶּל
הַנְּשִׁים לְהַבְזוֹת בְּעֲלֵיהֶן
בְּעֵינֵיהֶן וּגּו'. (א, יז).**

לְהַבְזוֹת. בז בן בוז, שעל זקנו
נאמר **וַיִּבֶז** עשו את הבכורה, החזיק
אחריו בן בנו שנאמר בו **וַיִּבֶז**
בְּעֵינָיו להרוג את כל היהודים, וזה
דרכו של הגאה המשפיל, הוא יבזה
את כולם ואין לאף אחד רשות
להבזותו. על כן אמר: **פִּי יֵצֵא דְבַר**
הַמֶּלֶכָה עַל פֶּל הַנְּשִׁים לְהַבְזוֹת
בְּעֲלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן.

**לְהַבְזוֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן
בְּאֶמְרָם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ אָמַר
לְהַבִּיא אֶת וְשֵׁתִי הַמֶּלֶכָה לְפָנָיו
וְלֹא בָאָה (א, יז).**

עַד כאן העיז המן פניו במלך
אחשורוש, לקרוא לו בשמו לעיני
כל השרים. וכדי להתסיסו אמר כן,
כאמרו המלך **אחשורוש** שכל מי
ששומע את שמו **חש בראשו**,

וְעוֹד י"ל, עַל דֶּרֶךְ הַסּוּד, ש"מומ"
הוא שם קדש מע"ב שמות, והוא
השם השבעים ושנים במספר. והוא
השם קדש אשר עשה שליחות
הקב"ה להכין את ממוכן לפורענות.
וקראו מומ-כן, לרמז לנו שיש כאן
הכונה של השם הקדוש מו"ם.
היוצא מהתיבות של וילך
"מאחריהם", "ויט" משה את ידו,
ויבקעו "המים". הרי לך שנס פורים
כבר טבוע חותמו בנס קריעת ים
סוף.

***

וּבְעֵינָיו זה יש להוסיף שנס קריעת
ים סוף הוא שורש כל הנסים בכל
הדורות. ועל כן השם הק' מו"ם
מע"ב שמות השם, היוצאים מג'
פסוקים שבקריעת ים סוף, הוא
אשר נטפל להמן להומו ולאבדו.
ותחת אשר בקש לעשות ליהודים
להומם ולאבדם, כן שולם לו
בראשו, **במומו לאבדו.**

***

**לֹא עַל הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עוֹתָה וְשֵׁתִי
הַמַּלְכָה וּגּו' (א, טז)**

אלו דברי ממוכן הוא המן אשר
נשתעבד למרדכי בעבור **ככר לחם.**
וכדי שלא יזכרו לו זאת השתמש

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ומדוע הקפידו מרדכי ואסתר לצוות לבני עמם **וְלֹא יַעֲבֹד**, שאע"פ שיכולים לקרוא ב"א, י"ב, י"ג, לפני פורים, אחרי פורים **וְלֹא יַעֲבֹד** כתיב!

ויש לומר, לעומקו של דברים, שהקפיד הכתוב לומר **ולא יעבור** כדי ליתן תוקף לתחילת הנס, שנאמר בו **וְלֹא יַעֲבֹד אֲשֶׁר לֹא תְבוֹא וְשָׂתִי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרוּשׁ וְגו'.**

שחביבה תחילת הנס לפני הקב"ה עד מאד, שאין איש יודע על כך מלבדו, ורק עתיד להתגלות אחר כך מה שהיה בתחילתו בהסתר. ועל כך כל פה יחוה הודו ליתן שבח והודיה לשמו. ואשר על כן נקראת אסתר כך על שם ואנכי הסתר אסתיר פני וכו', ולכן נקראת כן **המגילה** **שְׁמִגְלָה** את ההסתר.

***

עוד בעניין חשיבות תחילת

תוקף הנס

שכאשר באים להודות על הנס, צריך להזכירו ולהודות עליו **מן השורש**. שרק אם יש ראייה כוללת של הנס כולו, ההודיה יכולה להיות שלימה. ולכן נפסקה ההלכה שהקורא את המגילה מאמצעה לא יצא ידי חובה. כי כדי להודות על הנס יש לראותו **בראייה כוללת**

והמלכה ושתי לא עושה דברו! ונראה כאילו דואג לשמו הטוב של אחשורוש, והוא **כמבזהו לפני כולם**. וזו היא אומנותו של עשו אבי עמלק ואבי אביו של המן, לפשוט את טלפיו ולהיראות שה, תמים כנער, בעוד כל כולו מקיים את הפסוק יכרסמנה חזיר מיער.

***

וְלֹא יַעֲבֹד אֲשֶׁר לֹא תְבוֹא וְשָׂתִי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרוּשׁ וְגו' (א, יט')

וְלֹא יַעֲבֹד. נעוץ סופה של המגילה בתחילתה. ותחילתה בסופה. שבתחילתו נאמר **ולא יעבור**, וכן נאמר בסופו **ולא יעבור**:

וְלֹא יַעֲבֹד להיות עשים את שני הַיָּמִים הָאֵלֶּה פְּכַתְבָּם וְכַזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

ויש ליתן טעם מדוע הקפיד הכתוב כל כך **ולא יעבור**, שלולא כך היו קוראים במגילה גם בשיתסר ובשיבסר, כהו"א בגמרא מגילה, עד שהוצרכו לומר **ולא יעבור** כתיב.

ולכאורה מה בכך אם תהיה המגילה נקראת גם ב"א י"ב י"ג י"ד ט"ו וגם בט"ז ובי"ז.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

מראשיתו ועד סופו. לכן גילתה לנו המגילה לאחר כעשר שנים של אורך הנס, כיצד התחיל הנס. והוא, בסעודת אחשורוש, אשר אמר בה המן על ושתי ולא יעבור. והתחיל הנס להתגלגל, נלקחה אסתר, עלה המן, ולאחר כתשע שנים גזר גזירות, ושנה לאחר מכן נפל בשחת יפעל. עד אשר תיקנו מרדכי ואסתר תקנות לנס פורים שנאמר בהם גם ולא יעבור. שיהיה נעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו, ואפשר לקיים הכרת הטוב בשלימותו, שכך מתגדל שם שמים ביותר.

לְהִיּוֹת פֶּלַאִישׁ שְׂרָר בְּבֵיתוֹ
וּמְדַבֵּר פְּלִשׁוֹן עִמּוֹ: (א, כב').

וּדְרָשׁוּ בְּמִסְכַּת מַגִּילָה לִּלְוֵאָה אַגְרוֹת
רֵאשׁוֹנוֹת נִתְמוּטְטוּ רִגְלֵיהֶם שֶׁל
שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל. וְהַפְּשֵׁט בְּזֶה הוּא
שְׂרָאוֹ כּוֹלֵם בְּאִגְרוֹת אֵלּוֹ אֵת
טַפְּשׁוֹתוֹ כִּי רַבָּה, שְׁהָרִי מִמִּילָא כֶּךָ
הוּא כֹּל אִישׁ שׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ וְאִפִּילוֹ
קָרְחָה בְּבֵיתָהּ פֶּרֶדְשָׁכָא לִיהוּי,
[מַגִּילָה יב:]. וְלִכֵּן לֹא יִחַסוּ רִצִּינּוֹת
לְאִגְרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת בְּהֵם צִיּוּה
לְהַשְׁמִיד לְהַרְגוֹ וְלֵאבֹד וְכוּ'.

וְעוֹד דְּרָשׁוּ חַז"ל כִּי הַמֶּלֶךְ
בְּמַגִּילָה רֹמֵז לְקַב"ה. וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ
כְּדַבֵּר מִמוֹכֵן, כְּלוֹמֵר הַקַּב"ה הַסְּכִיִּם
עַל יְדוֹ. יוֹצֵא אִיפּוֹא, שְׁבִסוּד

מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוּפּוֹ. רַק אִזּוֹ יִתְכַן
לְהִבִּין נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם, קוֹרָא הַדּוֹרוֹת
מֵרֵאשׁוּ. וּבִיחּוּד בְּנֵס כִּזֶּה כִּנְס פּוֹרִים
שְׂאֵרְךָ יוֹתֵר מִתְשַׁע שָׁנִים. שֶׁכֵּן
בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה אַחְשׁוֹרוּשׁ
מִשְׁתָּהּ, וּבְשַׁנַּת שִׁבְעָה לְמַלְכוֹתוֹ
נִלְקַחָה אֶסְתֵּר אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ, הָרִי לֶךְ
כִּבְר אַרְבַּע שָׁנִים שֶׁל אֹרֶךְ הַנֵּס,
וּבְשַׁנַּת שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה לְמַלְכְךָ
אַחְשׁוֹרוּשׁ הִפִּיל הַמֶּן פּוֹר, הָרִי עוֹד
חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר הֵם בִּיחּוּד תְּשַׁע
שָׁנִים, וּבְשָׁנָה שְׂאֲחֵרִיָּה הִיָּה נֵס
פּוֹרִים שֶׁל וְנִהְפּוֹךְ הוּא. הָרִי כְּעֶשֶׂר
שָׁנִים שֶׁל אֹרֶךְ הַנֵּס. וְלִשְׁנֵי הָאֲחַת
עֲשָׂרָה צִיּוֹ מִרְדַּכִּי וְאֶסְתֵּר לְקִיִּים יְמֵי
הַפּוֹרִים.

***

וּכְעֵינן זֶה מְצִינּוֹ בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח
וְהוּא מֵהַגְדַּת הַבִּיכּוֹרִים בְּפִרְשַׁת כִּי
תָּבוֹא, שֶׁבִּהְיָאוּ פִירוֹתָיו אֶל הַכֹּהֵן
בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ צָרִיךְ לִיתֵן הוֹדָאָה עַל
כֹּל הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּמַל אֶתְּוֹ הַקַּב"ה
וּכְפִירֵשׁ"י שֵׁם שְׁלֹא יִהְיֶה כְּפוּי טוֹבָה.
וְנִשְׁאַלְתָּ הַשְּׂאֵלָה, הָרִי לְשֵׁם כֶּךָ דִּי
הִיָּה לוֹ לֹמֵר תּוֹדָה עַל חֲלָקוֹ בְּאַרְץ
וְעַל פִּירוֹתָיו אֲשֶׁר הִצְמִיחָה לוֹ.
וּמְדוּעָ יִתְחִיל מֵאַרְמֵי אוֹבֵד אֲבֵי וִירַד
מִצְרִימָה וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי גְדוֹל עֲצוּם
וְרַב וְכוּ' וְכוּ', אֵלּא הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר
נֹאמֵר. כֹּאשֶׁר בָּאִים לְהוֹדוֹת לְקַב"ה,
יֵשׁ לְהוֹדוֹת מֵאַחְשׁוֹרוּשׁ. שְׂהַכְרַת הַטּוֹב
בְּשִׁלְיֻמוֹתָהּ בָּאָה מֵהַכְרָה שֶׁל הַטּוֹב

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

קימו וקבלו(ו), הדור קבלוה
באהבה. לשור את השירה הזאת
לפני נותן התורה.

והיא שעמדה להם להינצל מהמן
הרשע.

***

**אִישׁ יְהוּדֵי הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּיֶרֶה
וְשֵׁמוֹ מְרְדֳכָי וְגו'**
(ב, ה')

ובגמ' חולין קלט עמ' ב' שאלו
מרדכי מן התורה מנין דכתיב
(שמות לג, כג') מר דרור ומתרגמינן
מירא דכיא. שכן מירא דכיא
בנוטריקון מרדכי.

ויש לעיין עומק העניין,
שדווקא התרגום ירמוז על מרדכי.
וי"ל שזה עניינו של ההסתר. שכבר
מלידתו של מרדכי וקריאתו בְּשֵׁם,
נועד הוא לְבִשְׁם את העולם בריח
הניחוח של נס פורים הגדול הזה,
שיצא מן ההסתר אל הגילוי. ולכן
נרמז בתרגום בלבד.

ועוד י"ל שהרי נִצָּר הוא לשמע,
שציווה דוד לשלמה להורגו על
שקללו קלה נמרצת, אבל לא
בחיוו של דוד. כי ידע דוד ברוח
הקדש שעתידי לצאת ממנו מרדכי
להתגלגל הנס על ידו, ובכך ליתן
המשך לבית המקדש אשר הוא לא
זכה להקימו. וזה מרומז בשמו של

הדברים אגרות ראשונות נשלחו
גם משמים ע"י מלך העולם.

ואשר על כן יש לשאול, הרי
הכל בשום שכל אלקי עליון. והיכן
העומק באגרות אלו שהכל היו בזים
להן?

**ולעומקו של מקרא ועל דרך
הצח, יאמר, שאכן,** עומק נפלא יש
באגרות הללו אשר שלח מלך
העולם.

להיות כל איש שָׂרָר, אל תקרא
שָׂרָר בשין שמאלית אלא שוֹרָר
בשין ימנית. וחייב להיות כל איש
משורר ומשרה עליו רוח הקדש
בביתו, ומדבר כלשון עמו, ולשון
עמו היא התורה הקדושה ככתוב
והשם נתן לי לשון לימודים. והוא
מלשון שוֹרָרָה רוח הקדש, ומלשון
שירה היא התפילה.

ולכן לולא עשו זאת נתמוטטו
רגליהם של שונאי ישראל בלשון
סגי נהור. **כי זה הדבר המעמיד
את ישראל, לשורר ברוח הקדש**
[תרתי משמע להשרות רוח הקדוש
ולשורר ברוח הקדש] ולדבר בלשון
התורה ככתוב ודברת במ ולדבר
בם. **וזה שנאמר בסיום המגילה**

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

הקטרת אשר תשוב לבשם את העולם.

***

וְאַתָּה קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ מֶר-
דְּרוֹר תִּמְשַׁח מְאֹת וְקִנְמוֹ-בְּשָׂם
מִחֲצִיתוֹ תִּמְשָׁח וּמֵאֲתִיב וּקְנֶה-
בְּשָׂם תִּמְשָׁח וּמֵאֲתִיב: וְקִדָּה
תִּמְשַׁח מְאֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשָׁמֶן
זֵית הַיָּיִן: וְעֲשִׂיתָ אֹתוֹ שָׁמֶן
מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ רֶקֶח מִרְקַחַת
מִעֵשֶׂה רֶקֶח שָׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ
יִהְיֶה: וְגו' וְקִדְשָׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ
קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל-הַנִּגְעָה בָהֶם
יִקְדָּשׁ: וְגו' שָׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ
יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: וְגו' לֹא
תַעֲשׂוּ כָמֹהוּ וְגו' אִישׁ אֲשֶׁר
יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ
עַל-זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ:

(שמות, כי תשא פרק ל, כג'-לג').

וְאַתָּה קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ מֶר-
דְּרוֹר וְגו'. (שמות, ל, כג')
מֶר-דְּרוֹר וּבִתְרָגוֹם אוֹנְקְלוֹס מִירָא
זְכָרְיָא. מִכָּאן לְמַדָּה הַגִּמ' (חולין,
קלט:). מִרְדְּכִי מִן הַתּוֹרָה מִנִּיּוֹן.
שְׁנֵאמַר מִירָא זְכָרְיָא שְׁהוּא
כְּנוֹטְרִיקוֹן מִרְדְּכִי.

שמעי, ששמע דוד לרוח הקדש שבו ולא מיהר להינקם ממנו.

ובשימת לב, יש כאן שלשה חושים מופלאים. ועוד שניים:

מרדכי בן יאיר בן שמעי. מרדכי הוא חוש הרית, שבו נרמז מירא דכיא, מר דרוּר.

יאיר הוא חוש הראיה, כשמו כן הוא.

ושמעני הוא חוש השמע גם כשמו כן הוא. וכן מה שנאמר בן קיש איש ימיני.

קיש הוא כנגד חוש הטעם, כהטעם הזה אשר מקיש ומכה בְּחִיזָה ובלשון, ולכן משטעם שאול טעם המלוכה לא רצה עוד להיפרד ממנה.

ימיני הוא כנגד חוש המישוש כנגד יד ימין.

ואלו חמישה חושים שהאדם החי מרגיש וחי בהם, והם כנגד חמישה חלקי הנשמה, נר"נ ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. ומכולם, חוש הריח הוא אשר הנשמה נהנית ממנו, ועל כן נהנו כולם ממרדכי אשר נתן חיות לנשמתם טרם פרחה מהם, ולהחזירם למוטב ולארצם ולבנות להם בית המקדש ולהריח בו את

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ישראל, צאן קדשים. **כָּל הַנִּגְעַע בְּהֵם יִקְדָּשׁ**. כל הנוגע בקדשי ישראל ובישראל עצמם, צאן קדשים יתקיים בו התרגום: **יִתּוּקַד בְּאִשָּׁא מְצַלְהָבָה**. תאכל בו אש השם, כתרגום יונתן. והיינו **יִקְדָּשׁ**. שְׁמֵן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. לדורותיכם זה נס פורים לדורות ככתוב וזכרם לא יסוף מזרעם. **אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח בְּמַהוּ**. זה המן הרשע שרצה לנהל עניני העולם **בְּמַהוּ**, כמו הקב"ה, **וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זָרָה**. על זרע עמלק יתן תהילת ההשגחה, **וְנִכְרַת מֵעַמִּי**. זה המן הרשע מזרע עמלק שנכרת מעמיו.

***

מובא בגמרא (חולין קלט:): המן מן התורה מנין שנאמר {בראשית ג-יא} **הָמֵן הָעֵץ**, אסתר מן התורה מנין שנאמר {דברים לא-יח} ואנכי הסתר אסתיר, **מרדכי** מן התורה מנין דכתיב {שמות ל-כג} **מר דרור** ומתרגמינן **מירא דכיא**.

וְהַיּוֹנִין בָּהּ. בשלמא **אסתר** רמוזה באנכי הסתר **אסתיר**. שכן הנס היה בהסתר.

הָמֵן רמוז **בְּהָמֵן הָעֵץ**, כי רצה לתלות את **מרדכי על העץ** ונתלה הוא עליו.

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. ואשר על כן נראה לומר כי פסוקי שמן המשחה והבשמים ירמזון גם על שאר ענייני המגילה.

וְאִתָּה קח לך **בְּשָׂמִים** ראש. ירמוז על אחשורוש. **מָר דְּרֹר**. כנ"ל, **מרדכי**. **חֲמֵשׁ מְאוֹת**. כנגד חמש מאות איש שהרגו בשושן הבירה. **וְקֹמָן בְּשָׂם**. ירמוז על כך שאסתר לא תבוא אל המלך כי אם **נקראה בְּשֵׁם**. ככתוב "כי אם חפץ בה המלך ונקראה **בְּשֵׁם**". וקנמן שהיתה כבשמים של הדסים כשם שקנמן מריח טוב למרחוק. **וְקִנְיָה בְּשָׂם**. ירמוז על מה שקנה המן בעשרת אלפים שקלים את גורלו של עם ישראל. כי **בְּשָׂם** כנוטריקון **בעשרת אלפים**. **וְקִדָּה** כנגד מה שמרדכי לא קד קדה להמן. לא יכרע ולא ישתחוה. שאפילו קידה במנוד ראש לא קד לפניו. **וְשִׁמְן זֵית הַיַּיִן** כנגד "וליהודים היתה אורה". **רְקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רַקַּח**. כנגד מה שרקח הקב"ה מעשה רקח כל מעשה המגילה להושיענו. **וּמְשַׁחַת בּוֹ אֶת אֱהֵל מוֹעֵד**. כנגד מה שניתנה רשות **לבנות את בית המקדש**. אע"פ שבתחילה אמר אחשורוש עד חצי המלכות, ופירשו בו עד בנין בית המקדש ולא עד בכלל. **וְהָיָה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים** אלו

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ומביא רש"י שם שמצינו נטיעה באהלים. שנאמר שנאמר (דניאל יא מה) וַיִּטַע אֱהֱלֵי אַפְדָּנֹו. [אפדנו היינו היכל ארמונו, ונדרש לבית המדרש].

ואשר על כן ידויק לענין מרדכי היהודי. מרדכי היהודי היה נטוע באהלה של תורה, ומכאן צמחה לו הישועה. עד שכל העולם כולו התבשם ממנו.

ולכן הביאה הגמרא ראייה מ"מ"ר-דָּרֹר" ותרגומו מירא דכיא, לְרָמֵז לַמְרַדְכֵי מִן הַתּוֹרָה. כי על פי הנ"ל אין זה רק ענין של דמיון לשוני, אלא הַתְּבַשְׁמוֹת העולם ממרדכי נבעה מהיותו נטוע באהלה של תורה.

ואע"פ שהיה צריך להמעט בלימודו משום הצלת נפשות, עד כדי שירד בחשיבותו בעיני חכמי הסנהדרין, מכל מקום שְׂרָשֵׁי נטיעתו החזקים באהלה של תורה עמדו לו ולכל היהודים.

ועל דרך הצה, לשון המקרא והתרגום יכונו שניהם כאחד לפשט ולדרש ברש"י: כי מְרָ דָּרֹר הוא לשון חכם העוסק בתורה. מְרָ הוא כינוי לחכם. ודָּרֹר הוא לשון חופש, ואמרו אין לך בן חורין אלא

אבל אצל מרדכי כשאמרו רמז למרדכי מְבַשְׂמִים מור דרור ומלשון התרגום מירא דכיא, יש להבין הישיכות של מרדכי לבשמים מְעַבְרָ לַדְמִיוֹן הַלְשׁוֹן.

ויובן על פי פירש"י על הפסוק [במדבר פרק-כד] כְּנַחֲלִים נְטִיּוֹ כְּגַת עָלֵי נְהָר כְּאֶהָלִים נְטִיעַ ה', כְּאֶרְזִים עָלֵי-מַיִם. אֶהָלִים פִּירֵשׁ רש"י לפשוטו של מקרא מיני בשמים.

אולם במסכת ברכות טז: פירש"י אהלים לשון בתי מדרש. והוא על דרך הדרש. באשר הלך אחרי דרשת הגמרא שם וזה לשונה: למה נסמכו אהלים לנחלים דכתיב {במדבר כד-ו} כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע וגו' לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים [בתי מדרש] מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות.

ובשימת לב, כשפירש רש"י על דרך הפשט, אֶהָלִים לשון בְּשָׂמִים הרי אֶהָלִים מנוקד בְּפִתַח תחת האל"ף. ובלשון יחיד אֶהֱלֵי. וכשפירש על דרך הדרש, אֶהָלִים לשון בתי מדרש הרי אֶהָלִים אמור, ומנוקד חוֹלָם מעל האל"ף. ובלשון יחיד אֶהֱלֵי.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ואלו ואלו ילמדו על נכון: הנטוע
באהלי - אפדנו.

***

**כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְגו' וּבְמֹת
אֲבִיהָ וְאִמָּה (ב, ז')**

יש לעיין עומק כוונת הכתוב
המדגיש לנו **כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם**
ועוד הדגיש הכתוב **וּבְמֹת אֲבִיהָ
וְאִמָּה**. שואלת הגמ' (מגילה יא.)
ותו ל"ל, למה לי עוד להדגיש אחרי
שכבר אמר הכתוב אשר אין לה אב
ואם, ומתרצת הגמ' **אלא ללמדנו
שאפי' יום אחד לא היה לה אב
ואם**. בשעה שנתעברה אמה מת
אביה. וכשילדתה אמה מתה.

ועדיין יש לשאול, תירוץ הגמ'
הוא על דרך הפשט. ומה ידרש
לעומקם של דברים. ועוד, יש
להבין על מה עשה לה ה' ככה.

וייש לומר, שכאן טמון סוד הנס.
זה לעומת זה עשה אלקים. שהרי
אין חיות ואחיזה לכוחות הטומאה
כידוע אלא על ידי יניקה ממקור
הקדושה. וטומאת רשעותו של המן
יונקת מכיבוד אב שעשה עשו זקינו
כ"ב שנה, בהיעדרו של יעקב אחיו,

מי שעוסק בתורה. ותרגומו הוא
מירא דכיא שהוא בושם. וללמד
בא, כנ"ל, **שֶׁתְּבַשְׂמוֹת** העולם
ממרדכי נבעה מהיותו נטוע באהלה
של תורה.

***

ולעומקו של מקרא יש לומר
שלכן הביא רש"י ראייה לדבריו
שיש נטיעה באהלים, שנאמר
(דניאל יא מה) **וַיִּטַע אֶהְלֵי אַפְדָּנוּ**.

**ואשר על כן ידרש על דרך
הצח, וכמין חומר וכפי שמובא
במסכת ברכות פרק הרואה בדרשם
הפסוקים של "אקרוני בחלמי", אל
תקרי וַיִּטַע אֶהְלֵי אַפְדָּנוּ, אלא
אֶהְלֵי – אַפְדָּנוּ. וכאומרו כבפתקא
מן שמיא: מי שיהיה נטוע באהלי
– אַפְדָּנוּ.**

וכן הוה בנס ההצלה בפורים,
כאמרם הַדּוֹר קְבֻלָּהּ בַּאֲהַבָּה. וזו
תכלית הפדות של פורים. וזה
בושם הגאולה, שאַפְדָּנוּ למי
שיהיה נטוע באהלי.

ותוס' למדו מסמיכות הפסוקים
על דרך הפשט, שכנחלים ניטו
סמוך לפסוק שלפניו מה-טבו
אֶהְלֵיהָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתִּיהָ יִשְׂרָאֵל.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

בגסות. ככתוב "יקום אבי ויאכל מציד בנו". ומובא במדרש רבה תולדות (פרשות סה,סו) אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֵשׂוֹ, אֲתָה אָמַרְתָּ (בראשית כז, לא): יָקָם אָבִי, אֵף אָנִי בּוֹ בְּלִשׁוֹן אָנִי פּוֹרְעַ לְךָ (תהלים סח, ב): יָקָם אֱלֹקִים יַפְּצוּ אֹיְבָיו.

***

ומידה טובה מרובה. משעשו היהודים תשובה, בעת הצומות וזעקתם, שבו לאביהם שבשמים בכל לבבם, ותיקנו בתפילתם של כ"ב אותיות את הכיבוד אב של כ"ב שנה שהיה יעקב בחרן, וע"י זה הסירו חרון אף מן העולם. וכנגד קטרוג מידת הדין, מושכים עליהם חוט של חן וחסד ורחמים. ועל ידי כך נותנים כביכול עוז לאלהים, והוא אלהינו נותן עוז ותעצומות לעמו, כמובא בתהלים ס"ח "תנו עוז לאלהים על ישראל גאותו ועוזו בשחקים". וכאשר נופלים ממדה זו ח"ו, הרי נותנים כח לסטרא אחרא לשלוט בנו ר"ל. ובאותו הדור כאשר נהנו מסעודתו של אותו רשע אשר השתמש בכלי המקדש, פגמו בכבוד אביהם שבשמים, ונתנו כח וחיות להמון אשר מזרע עמלק להיות הולך וגדל.

בהיותו בחרן. ואף כי כיבוד אָם לא היה לו שהרי היה שונא לאמו כמובא ברמב"ן עה"פ אלון בכות, (בראשית לה, ח) אך מכיון שהיה מקיים כבוד אב הרי זה בעקיפין כאילו קיים גם כיבוד אָם. ואע"פ שעשה לא לשם שמים אלא מן הפה ולחוץ כדי למצוא חן בעיני אביו, לצודו במרמת פיו, בפועל הרי קיים הכיבוד אב. ובזה זכה לו ולזרעיותו אחריו מזרע עמלק לינוק חיות קדושתם ואחיזתם ממצוה זו.

וכאן מצאה מידת הדין מקום לקטרג. ישנו עם אחד מפוזר ומפורד ודתי מלך מלכי המלכים אינם עושים, ונכשלים בכיבוד אב ואָם, כבוד אביהם שבשמים ואָמם שיכנה הקדושה.

וכנגד קטרוג זה, אין מי שיכול לעמוד אלא רק מי שמעולם לא נכשל במצוות כיבוד אב ואָם.

וזה אשר הדגיש הכתוב בכפל לשון, אשר אין לה אב ואָם, ובמות אביה ואָמה. שאפי' יום אחד לא היה לה אב ואָם ולא נכשלה מעולם במצוה זו. ולעומתה עשו שכביכול כן עסק בכיבוד אב, נכשל בזה בכל רגע ורגע, באשר הקל ראשו כנגד אביו ודיבר אליו

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

לביתם לעלות לארצם היא ארץ
הבחירה. ואז ומרדכי יושב בשער
המלך הוא שער הסנהדרין אשר
תחזור לישראל בשער בית המקדש
הוא שער המלך, בב"א.

***

{יד} **בְּעָרְבַּ** | **הָיָא בְּאֵה וּבְבִקְרָה**
הָיָא שְׁבָה אֶל-בֵּית הַנְּשִׁימִ שְׁנֵי
אֶל-יַד שְׁעֵשְׂגוֹ סָרִיס הַמֶּלֶךְ
שִׁמְר הַפִּילִגְשִׁים לֹא-תָבוֹא עוֹד
אֶל-הַמֶּלֶךְ פִּי אִם-תִּפְּצֵ בָּהּ
הַמֶּלֶךְ וּנְקָרָאָה בְּשֵׁם: (ב, יד)

בְּעָרְבַּ | **הָיָא בְּאֵה וּבְבִקְרָה הָיָא**
שְׁבָה

כאן רמז הכתוב שחייב אדם לקרות
את המגילה בלילה ולשנותה ביום.
והוא תוקף בריאת העולם ויהי ערב
ויהי בקר וגו', והוא תוקף המלכת
הקב"ה בעולמו, ע"י מצות קריאת
שמע בערב ובבקר שנאמר בשכבך
ובקומך.

וכן יִדְרָשׁ: **בְּעָרְבַּ** | **הָיָא**, כנסת
ישראל, **בְּאֵה** על המלך הקב"ה עם
"קריאת שמע", ונרמז בפסוק
וּנְקָרָאָה בְּשֵׁם, בְּשֵׁם נוטריקון ב'

וכאשר **חזרנו לבכות** לפניו
ולהתחנן לו ועל ידי כך הכרזנו
ברבים **כי יש לנו אב ואם**, הם
אבינו שבשמים ושכינה הקדושה,
ניטל כח החיות מזרע עמלק.
ואסתר בחינת כנסת ישראל כנודע
ובחינת שכינה הקדושה ורוח הקדש
ובחינת שבת. וליהודים היתה אורה
ושמחה וששון ויקר. ויקר פירושו
כבוד. ומידה כנגד מידה היא,
כשתזרו לכיבוד אב ואם ונהיו
מכובדים בעיני אלקים ואדם.

ועוד י"ל, שלכן סיים פרק ראשון
במסכת מגילה בעניין כיבוד אב
ואם, שגדול עונשו של המתרשל
בו, וגדול שכר המקיימו. וזה שעמד
לה כנגד עשו הרשע שגם בקיימו
כיבוד אב ואם, זלזל בהם בלבו
בבחינת יש מאכילו פטומות ורואה
פני גיהנום. וישראל שמכבדים
לאביהם שבשמים נוהלים נצחיות
העולם הבא.

וּבְהַקְבֵץ בְּתוֹלוֹת שְׁנֵית (ב, יט)
לפשוטו של מקרא, לאחר
שנבחרה אסתר קבצו את הבתולות
שנית כדי לשלחן לביתן.

ולעומקו של מקרא רמז הוא
לקיבוץ גלויות, שלאחר שתיבחר
אסתר המלכה שלעתיד לבוא היא
השכינה הקדושה בעת הגאולה,
יתקבצו הגלויות שנית וישלחו

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

בשם. שעל ידי שקראה שמע ישראל, נקראה כנסת ישראל בשם ישראל, ישראל אשר בך אתפאר.

***

שְׁנֵי-סְרִיסי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמְרֵי הַסֵּף.
(ב, כא')

הם מלאכי חבלה לחבל במהלך הנס של פורים. ומרדכי התגבר עליהם ע"י מלאכים שיצאו מן המצוה של "הדם אשר בסף" הכתוב פעמיים, בליל מכת בכורות. (שמות יב, כב') וְלִקְחֶתֶם אֶגְדָּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר-בַּסֵּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל-הַמַּשְׁקוּף וְאֶל-שְׁפֵי הַמְּזוּזֹת מִן-הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֵּף.

ופירוש העניין שע"י שהיו ישראל עוסקים במצוה בלילה הוא, בליל השימורים של מכת בכורות במצרים, הוא אותו הלילה שנדדה שנת המלך, ע"י כך זכו עם ישראל אשר "ישנו" מן המצוות להינצל, ולדורות. וכנאמר לעיל (מומכן ממוכן) שנס יציאת מצרים טומנת בחובה ואוצרת בקרבה את כל הנסים שבכל הדורות.

***

אֲחֵר | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּלוּ
הַמֶּלֶךְ אֶחְשׂוּרוֹשׁ אֶת-הַמֶּן בֶּן-
הַמְּדַתָּא הָאֲגָגִי וגו'. (ג, א')

שאלו בגמ' חולין קלט: **המן מן התורה מנין.** שנאמר המן העץ.

פעמים שמע, וּבַפֶּקֶד הִיא שְׂכָה לומר שמע ישראל.

וכאן רמזה המגילה שלא הרי הקב"ה כהרי בשר ודם. במלך בשר ודם נאמר לא תבוא עוד אל המלך פִּי אִם תִּפֹּץ בֶּה הַמֶּלֶךְ. עד כאן מלך בשר ודם. אבל מלך מלכי המלכים יחפוץ בנו תמיד, ושבים אליו תמיד לומר פעמיים באהבה שמע ישראל.

וכאן יש להעיר ולהאיר, לכאורה היינו צריכים לומר ברוב אהבתנו לה' ית' שמע ה', ה' אלקינו ה' אחד. ומה הוא שהכתיב בתורתו לומר שמע ישראל, והרי על ידי כך אין קריאה זו מכוונת אליו ית', אלא אלינו.

וי"ל כדי שלא יהיה לבנו בל עמנו בכל קראנו אליו, תחילה יש לכוון הקריאה אלינו, להחדיר אל לבנו אהבתו ויראתו על ידי שנעיר ונעורר את אהבתנו אליו עד שתחפץ, ולכן הורה לנו בתחילה לומר שמע ישראל. אתה ישראל, ישמעו אזניך מה שאתה מוציא מפיו, ה' אלקינו ה' אחד ואהבת. שתהא תדורה וחרותה בלבנו אהבתו ויראתו, ובוזה יגאלנו ונוכל לעמוד ולרצותו בתפילה, ולקיים בכל קראנו אליו. ואז יהיה חפץ בנו המלך, ויתקיים בנו ונקראה

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

זרש אשתו להמן בן המדתא האגגי:
**"אם מִזְרַע הַיְהוּדִים מְרַדְכֵי אֲשֶׁר
 הַחֲלוֹת לְנֶפֶל לְפָנָיו לֹא תוּכַל לוֹ פִּי
 נְפוֹל תְּפוֹל לְפָנָיו"**.

אֲשֶׁר הַחֲלוֹת. מששת ימי בראשית,
 אז כבר **הַחֲלוֹת**. שמאז כבר היה
 נכון האדם ליפול מאיגרא רמא של
יצר הרע של גבהות וגאות לבו,
 אם לא **ישים מעקה לגגו**. ולכן
 ועשית מעקה לגגך. גג"ך ר"ת
 גבהות גאותך.

והמן לא רק שלא עשה מעקה וגדר
 לגגו, אלא **הגביה גגו למרומי
 גאווותו**. ובהיפוך אותיות **מעקה
 לגגך** הוא **העמלק גגך**. וזה שדרשו
 חז"ל ששפכה בתו שופכין **מהגג**. כי
 אין לך תועבה גדולה יותר מן
 הגאווה. והפילה עצמה **מן הגג**,
 שאין תקומה לפני גבהות הלב.

ועוד, שמתחילת בריאתו של המן
 חתום הוא בשם אבותיו **המדתא
 האגגי**. כי מדתו היא **הגג**. גאותו
 גבוהה כגג על ראש המגדל. עד
 לאבות אבותיו. וזקיניו עשו רמוז בו.
ועשיית מעקה"ה לגג"ך בהיפוך
 אותיות הוא **עשו יתגלגל ממעקה**.
 וכן **עשו ועמלק מגגך**.

ועוד י"ל: נאמר במזבח הקטרת:
 וצפית אותו זהב טהור, **את גגו**.

ויש להבין, אם בגלל צירוף
 האותיות הרי יש בפרשת **המן**
 צירופים כאלה הרבה.

אלא ודאי ענין עמוק יש לגלות
 כאן. שכל ה"נהפוך הוא" בפורים
 היה **מן העץ** אשר הכין לו למרדכי,
 ודרשו: אשר הכין לו, "לעצמו".
 ועקב מה שאמר חרבונה "וגם הנה
 העץ", ענה אחשורוש "תלוהו
 עליו". כלומר מן העץ למדנו גודל
 ההשגחה של המקום ב"ה והנס של
 "ונהפוך הוא". ובכן יש ענין
 להדגיש **תלוהו** עליו. הוא אמר
 להכין למרדכי, ונהפוך הוא **תלוהו**,
 תלו אותו עליו.

***

האגגי. ואמרו במסכת ברכות (ז):
שְׁמָא גָרִים. שמו של האדם גורם
 לו תוצאות ומפעלות חייו. **ויש
 להבין כיצד השם אגגי גרם
 נפילתו של המן**.

וי"ל על פי מה שנאמר (דברים
 כב, ח') **פִּי תְבַנֶּה בֵּית חֶדֶשׁ וְעִשִּׂית
 מַעֲקֵה לְגַגְךָ וְלֹא-תִשִּׂים דָּמִים
 בְּבֵיתְךָ כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ**.

**ולכא מילתא דלא רמיזא
 באורייתא**. שכן פירש"י שם: ראוי
 הוא ליפול מששת ימי בראשית. וכן
 המן. ראוי הוא ליפול מששת ימי
 בראשית. ונרמז במלים "המן העץ"
 שבששת ימי בראשית. וזה שאמרה

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

על כך **שהגידו לו**. כל זמן שהיה הסוד ביניהם, לא רצה להתנכל לכל עמו. ועתה מאחר **והגידו לו**, שעתה יצא סודו לעין כל, נתמלא חמה על כל עם מרדכי. דייקא נמי, **פי-הגידו לו**.

ויבזו. בן בנו של ויבז. בעשו סבי סבו נאמר **ויבז עשו** את הבכורה. ובבן בנו נאמר **ויבז בעיניו וכו'**. עשו ביזה את **הבכורה**, והמן את בני בכורי ישראל.

***

בחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא חֲדָשׁ נִסָּן בְּשָׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לְמַלְכֹּךְ אֲחֶשְׁתָּרוּשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְפָנָי הַמֶּן מִיּוֹם לְיוֹם וּמְחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה הוּא חֲדָשׁ אֲדָר: (ג, ז)

יש ליתן טעם למה שהדגישו לומר הוא חֲדָשׁ נִסָּן. הוא חֲדָשׁ אֲדָר.

וייש לומר שרצה לעקור מן השרש מה שנאמר בתורה הק' ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ולכן גם אמר על אדר הוא. שהראשון ייהפך לאחרון.

ולא היא. כשם שהראשון אינו נעקר, כן האחרון לא ייעקר. לא החדשים ולא העם השומר אותם. ולא ידע המן כי הכח של ניסן מהחדש הזה לכם, הוא הכח של אדר, שיתקיים בו ונהפוך הוא,

וכו'. ופירש"י: זה היה לו גג אבל מזבח העולה לא היה לו גג.

וידרש כמין חומר: שעשו הרשע רצה להידמות למזבח הקטרת, **המצופה זהב**. שכן כל מהותו של עשו הוא **ציפוי של זהב**. שצד את אביו בפיו כיצד מעשרים את המלח וכו'. והיו נשיו של עשו מקטירים לע"ז ומזה היו עיני יצחק כהות. ולכן זה היה לו גג.

B } שכתוב **ועשית מעקה לגגך זר זהב סביב**. שעשו היה דבק בגג, "אגג מלכו", בלא זר, בלא גדר ממידת הענוה.

וכדי להתרחק ממדת "אגג מלכו" צריך להתרומם מעלה מעלה. לקיים: "וירום מאגג מלכו". ע"י זר זהב סביב של ענוה, על ידי כך יהיה "מעקה לגגך" עמלק גגך, "ואתה על במותימו תדרוך".

ואולי לכן יובן בדרך רמז מדוע נדחה מעשה מזבח הזהב עד סוף תצוה, שכן אין הכסא שלם וכו' עד שימחה שמו של עמלק בסוף יומיא.

{ו} **ויבזו בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו פי-הגידו לו את-עם מרדכי**. (ג, ו')

ו**תימה**, וכי עד עתה לא היה יודע, והרי עבד היה לו למרדכי בטולמא דלחמא. ושמא י"ל כי גאותו נפגעה

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שׁוּה לְהַנִּיקָם.

(ג, ח).

יבואר בדרך רמז על פי מה שאמרה הגמרא במסכת ברכות ו'. שהקב"ה מניח תפילין. ומה כתיב בהו (דברי הימים א יז-כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

ושואלת הגמ' האם משתבח קוב"ה בשבחייהו דישאל ועונה: כן, דכתיב (דברים כו-יז) את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישאל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם.

ומסבירה הגמ': אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר (דברים ו-ד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

ועל פי זה יובן על נכון מה שרמז בדברי המן לאחשורוש, וכביכול מכוון הדברים למלך העולם, שבאה מידת הדין לפני הקב"ה לקטרג על ישראל.

ישנו עם אחד, ישנו מן המצוות. אין הם מקיימים ייחוד השם, ואין הם עושים חטיבה אחת בעולם לקב"ה,

להיות גם הוא חדש של נסים. לכן פרסם הכתוב את נס פורים בלשון הוא. ונהפוך הוא. שחדש אדר נהיה אדיר במרום, לאחר ששאב כוחותיו מחדש ניסן. לרמז על הקב"ה הוא ראשון והוא אחרון.

***

יִשְׁנוּ עִם-אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרֵד בֵּין הָעַמִּים כָּל מְדִינֹת מְלֻכּוֹתָךְ וְדַתֵּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל-עַם וְאֶת-דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שׁוּה לְהַנִּיקָם. (ג, ח)

קטרגה מידת הדין לפני הקב"ה: ישנו עם. פעם הוא היה אחד. גוי אחד בארץ. עכשיו נהיה מפזר ומפורד בינו לבין עצמו. ולכן נהיה מפוזר ומפורד בין העמים. ולמלך אין שווה. אינם מקיימים למלך שויתי ה' לנגדי תמיד, ולכן למלך אין שווה להניח להם עד אשר יקיימו שויתי ה' לנגדי תמיד.

מיד נשלח המן לקטרג עליהם לפני אחשורוש, ישנו עם שכל מעיניו במלכם האחד. מפוזר ומפורד בין העמים ואינם מקיימים שויתי המלך אחשורוש לנגדי תמיד. ולכן למלך אחשורוש אין שווה להניחם. ולכן יכתב לאבדם.

***

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ככר כסף, להשתיק אש-קול ככרו של יעקב שנכסף לבכורה.

וייש להאיר: במגילה נאמר **להניחם** והרי יש הבדל בין **להניחם** **בפתח** תחת הה"א, ובין **להניחם** **בקמץ** תחת הה"א. שלהניחם בפתח הכוונה **להניח להם**. ולהניחם בקמץ הכוונה **להניח אותם**. ולכן בהלכות תפילין אנו מוזהרים לא לברך בפתח, שהרי אז המשמעות תהיה להניח להם לתפילין מללכשן. להניחן בכיסן. אלא צריך להקפיד **לברך בקמץ**, להניח תפילין, שאז המשמעות היא להניח **אותם** על היד ועל הראש.

ומעתה יובנו על נכון דברי המן. **בפשט** הדברים אמר ולמלך אין שווה **להניחם**, ליהודים. אין שווה להניח להם, אלא להרגם.

אבל לעומקו של מקרא יכוון לתפילין של מארי עלמא שאין שווה להניחם בקמץ, משום שדתי המלך אינם עושים.

ועוד כוונה נוספת יש כאן, שלא סוף דבר שאין שווה להניחם ליהודים **בפתח** ולפתוח להם שערי שמים, אלא אפילו **בקמץ**, בקצת שבקצת, בלי לפתוח להם שערי שמים, גם אין שווה למלך להניחם

ולכן גם להקב"ה אין מה להשתבח בהם, ולכן **אין למלך שנה להניחם**.

אין למלך העולם שווה להניחם לתפילין של מארי עלמא, שהם כנגד התפילין של עם ישראל.

אם על המלך טוב **יכתב** בתפילין של מארי עלמא מילה אחת, "**לאבדם**", במקום אשר כתוב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

אמר הקב"ה שומע אני קול תינוקות של בית רבן, מבית מדרשו של מרדכי היהודי. השיבה מידת הדין, עשרת אלפים ככר כסף **אשקול** על ידי עושי המלאכה. על ידי **שאשקול** נוטריקון **אשתיק את אש-קול**, תכבה האש של קול התינוקות שהם הקול קול יעקב.

ועשרת אלפים **ככר** כסף כנגד **ככר** אחד לחם שהאכיל יעקב לעשו זקני כדי לקחת את ברכתיו. ועשרת אלפים כסף כנגד עשרת אלפים אלופים, אלופי עשו שלא יכלו ליעקב.

ובאמרו: ועשרת רמז לשם זקנו עשו. עשו ועשרת אלפים. **הם** נוטריקון **עשו תר אלופים**, עשו חפש אלופים להשתיק **אש-קול**

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

לית מילתא דלא רמיזא באורייתא. היינו דנאמר ליעקב בנבואה בחלום הלילה, ויאמר שא נא עיניך וראה פל העתידים העלים על הצאן עקדים נקדים וברכים פי ראייתי את פל אשר לכן עשה לך.

ולעומקם של דברים כאילו נאמר ליעקב בנבואה כי כן יהיה עם כל העתידים לקום על צאן קדושים, להיות להם נס כצאן יעקב מפני לבן.

***

(ותבואינה) ותבואנה נערות אסתר וסרסיה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: (ד, ד).

(ותבואינה) כתיב. מלא עם יו"ד. היו"ד רמז לקב"ה ששלח אותן לאסתר כדי לגלגל על ידיהן את הנס. ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל. מאי ולא קבל. היה יכול לומר ולא שמע אליהם וכו'. מאי ולא קבל.

נעוץ סוף הנס בתחילתו ותחילתו בסופו.

בתחילתו מה הוא אומר ולא קבל. בשכר ולא קבל זכה ל"קבל העתידים את אשר החלו לעשות ואת

ליהודים. שאם אין הנחת תפילין שכתוב בהם מי כעמך ישראל, ישראל למה לי.

ועל דרך הצת, יציע המן: ועשרת אלפים שקל כסף אשקול על ידי עושי המלאכה, להחליף התפילין של "מי כעמך" בתפילין של "לאבדם". שנאמר יכתב לאבדם.

***

ויאמר המלך להמן הפסח נתון לך והעם לעשות בו פטוב בעיניך. (ג, יא)

נראה לומר על פי מה שאמרו במסכת סנהדרין צ עמ א שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה. שנאמר ואתם כתבו על-היהודים פטוב בעיניכם (ח, ח). והמלך הוא רמז לקב"ה. לכן כנגד שאמר המלך להמן לפני שעשו תשובה כטוב בעיניך, כן אמר הקב"ה למרדכי ואסתר לאחר שעשו תשובה כתבו על-היהודים פטוב בעיניכם. ורמז הוא שטוב בעיני המלך הקדוש התשובה שעשו.

***

פתשגן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה וגו' להיות עתדים ליום הזה: (ג, יד).

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

אֲשֶׁר אָמַר הֶמֶן לְשָׂקוֹל עַל גִּנְזֵי
הַמֶּלֶךְ (ביהודיים) בְּיְהוּדִים
לְאֲבָדָם. קריא יהודים וכתוב
יהודיים. בשני יודים. שכוונתו ביוז
אחת ליהודים וביוד השניה
ליוצרים. וזה חילול השם שאין
לכוף הראש כנגדו.

***

וְכַאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי אֲבַדְתִּי: (ד, טז')

יש ליתן טעם מהו שאמרה פעמיים
אבדתי. ופרש רש"י כאשר
התחלתי לילך לאבוד אלך ואמות
ומדרש אגדה כאשר אבדתי מבית
אבא אובד ממך שמעכשיו שאני
ברצון נבעלת לגוי אני אסורה לך.
עכ"ל.

ועל דרך הרמז י"ל שאמרה
פעמיים אבדתי כנגד מה שאמר
מרדכי להתך "אֲשֶׁר אָמַר הֶמֶן
לְשָׂקוֹל עַל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ (ביהודיים)
בְּיְהוּדִים לְאֲבָדָם".

וכנגד שאמר בלשון רבים לְאֲבָדָם,
אמרה גם היא אבדתי אבדתי שתי
פעמים, שקבלה עליה את אבדון
הציבור.

***

ועוד יש לומר, כפי שאמרו בגמ'
[מגילה טו.] א"ר אלעזר אמר ר'
חנינא צדיק אבד לדורו אבד. משל
לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום

אֲשֶׁר פָּתַח מְרַדְכֵי אֲלֵיהֶם". וזכה
שיהיו דבריו נשמעין. כדאמרו בגמ'
(ברכות ו עמ א) כל אדם שיש בו
יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר
{קהלת יב-יג} סוף דבר הכל נשמע
את האלהים ירא וגו'.

ומרדכי לא היה ירא ממלך בשר
ודם שכתוב ולא קבל. על כן היו
דבריו נשמעים בסוף המגילה
שנאמר וקבל היהודים וגו' את
אשר כתב מרדכי אליהם.

***

וּתְקַרְא אֶסְתֵּר לְהִתְּךָ וּגו'
וּתְצַוְהוּ עַל מְרַדְכֵי לְדַעַת מַה זֶה
וְעַל מַה זֶה: (ד, ה')

יש לשאול מה הוא שאמרה לו
באלו המלים: מה זה ועל מה זה

שלחה לו, והרי ממך למדתי שהיום
אין לנו לא מקדש ולא כהן ולא אפר
פרה ולא מזה ולא מזה בן מזה,
ומה לנו לעשות בגלות האפילה,
הזאת, כי אם לכוף ראשנו אל מול
צרינו.

וּיִגְדַּל לּוֹ מְרַדְכֵי אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ,
שבמקום שיש "קרהו" הוא עמלק
אשר קרר את האמבטי ראשון מבין
האומות, יש חילול ה' הגדול
והנורא, ועל זה אין לכוף את
הראש, אפילו בפני אחרורו. כי
הוא שותף להמן במכירתם של
היהודים. ככתוב וְאֵת פְּרִשְׁתֵּי הַכֶּסֶף

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ובבקר אמר למלך ויתלו את מרדכי עליו ובא עם המלך אל המשתה שמח ויישב הדבר לפני המן ויעש העץ.

ולעומקו של מקרא י"ל: אלו ג' הטבות שעשה הקב"ה עם עם ישראל. א' שהרג את ושתי. ב' שהביא את אסתר במקומה אל ארמון המלך. ג' שעשה המן את העץ כדי שיתלוהו עליו.

והיינו שאמרו בגמ' להגיד ג' הטבות וג' הפיכות בהטבת חלום.

כדי לקיים בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים.

***

עד חצי המלכות.

(ה, ג, ו) (ז, ב')

מה שאמר אחשוורוש, עד חצי המלכות, דרשו בזה חז"ל עד בניין בית המקדש. את זה אחשוורוש לא יתן. כלומר תוקף דבריו הם עד ולא עד בכלל. וכל השנה כולה מה שאנו יכולים להשיג בדעתנו זה גם עד ולא עד בכלל. ובכדי להגיע אל מעבר לדעת הרגילה, להגיע אל הדעת העליונה שהיא כמו רוח נבואה, שהיא עד ועד בכלל, זה אפשר רק בפורים במשתה היין. כטוב לב המלך ביין.

שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה.

והנה, ר"א אמר את מימרתו לכאורה ללא כל שיוך לפסוק זה או אחר, אלא כדרך הגמרא ששזורת המאמרים בשם אומרם. אך ודאי בהעמקה תמיד ניתן לראות קשר עמוק לסדר הדברים בגמרא אשר יסודה רב אשי ורבינא.

ולכן ייאמר, לפשט הדברים בר"א הוא שצדיק אבד אבד רק לדורו. אבל לדורות הבאים לא. כאותה מרגלית שאבדה לבעלה, אבל בכל מקום שנמצאת, מרגלית שמה. ולא אבדה אלא לבעלה.

כן אסתר אבדה לבעלה, ואבדה לדורה, אך בכך הצילה את כל עם ישראל, ובכך היא קיימת לדורות כפי שדרשו: "כתבוני לדורות".

***

וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך פדבר ממוכן: (ד, כא).

בג' מקומות נאמר וייטב. כאן, ועוד והנערה אשר תיטב בעיני המלך תמלך תחת ושתי וייטב הדבר בעיני המלך ויעש פן. ועוד ותאמר לו זרש אשתו וכל אהביו יעשו עץ גבה חמשים אמה

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה **בלילה** אל תהרהר **אחריו ביום** שמא עשה תשובה. שמא סלקא דעתך אלא **ודאי** עשה תשובה. **אמרה אסתר:** עד **מחר** ודאי יעשו כל עם ישראל **תשובה ואין דבר העומד בפני התשובה.**

***

וְכָל-זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵה לִי (ה, יג)

וְכָל-זֶה. מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקים לו על לבו. [מגילה טו:] ומה שקנה עבד קנה רבו, ולכן כל זה העושר אינו שלי, **אֵינְנוּ שׁוֹהֵה לִי.**

ועל דרך הרמז, התכוון המן לדברי זקיניו, עשו, באמרו: (בראשית כז, לו') **וַיֹּאמֶר הָכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעָמִים.**

וברכו אביו באמרו: **וְהָיָה פְּאֶשֶׁר תִּרְיֵד וּפְרַקְתָּ עָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרֶךְ. ופירש"י תריד מלשון צער ובכי, כשתצטער שלקח את הברכות ולא מגיע לו, אז ופרקת עולו מעל צווארך.**

וכאן בא המן בטענה, הרי עם מרדכי "יִשְׁנֹנוּ" מן המצוות. ועברו על "מִזְבֵּה וּמִזְבֵּה" הם כתובים, **ואין צער כצערי,** וגם הברכה שקבל זקיני כאשר תריד ופרקת, גם היא לא מתקיימת. לכן אמר **וְכָל-זֶה.**

ועל ידי משתה היין כשאנו מגיעים בדעתנו **עד ועד בכלל,** מתקנים אנו בזה את "עד ולא עד בכלל של **עד חצי המלכות,**" והוא עוד נדבך בבנין בית המקדש שיבנה בב"א.

***

ואפשר לומר עוד, שזה כוונת אומרם חיב איניש לבסומיה **עד דלא ידע** בין ארור המן לברוך מרדכי. והם הם הדברים. חיב איניש לבסומיה **עד ועד בכלל.** עד **הידיעה שלא נדע.** והוא **ביטול האני.** ועל ידי ביטול האני, ממילא נודע חביבותיה דעם ישראל שהם בעלי הענוה, כנגד עמלק שהוא בשיא רום פסגת הגאווה.

***

יְבוּא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם.

(ה, ד')

ר"ת שם יהו"ה! שהזמינה אל המשתה את הקב"ה. ובמשתה אמרה **"יְבוּא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן אֶל הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמִחֵר אֶעֱשֶׂה פְּדֹבֵר הַמֶּלֶךְ"**. ומה ראתה להזימנם **למחר,** למדה ממש רבנו שאמר ליהושע להילחם בעמלק מחר. **"וַיֵּצֵא הַלָּחֶם בַּעֲמַלְק מִחֵר [שמות י"ז]."**

ועוד יש לומר, כפי שאמרו מסכת ברכות-דף יט. תנא דבי ר' ישמעאל

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

**יְחַפֵּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר
מִמֶּנִּי (ו', ו')**

ויבוא המן. **יבוא בן יבוא**. נאמר בהמן ו**יבוא** ונאמר בעמלק ו**יבוא**. ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. [סוף בשלח].

מה נאמר במלחמת עמלק באמונה ניצחונה. ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש. ותרגום הפסוק: בצלו ידיו אמונה הכוונה בתפילה. גם כאן להמן, בתפילה ניצחונה.

ויסוד הדבר שעמלק והמן הם סמל הגאווה. וכפי שאמר למי יחפץ לעשות יקר יותר ממני. וכנגד הגאווה אפשר להילחם רק עם חרב הענוה. וחרב הענוה היא חרב פיפיות בידם. שאין דרגה יותר גדולה מהענוה שהיא תפילה ככתוב **תפילה לעני כי יעטוף**.

***

**וַנִּתּוֹן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ
מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתְמִים (ו', ט')**

יש להבין מי הם הפרתמים שהמן כל כך רצה שימלאו את התפקיד. וי"ל על דרך הצח, שהפרתמים הם שרי המלך העושים שליחות המלך נאמנה, ומקריבים עצמם על שליחות המלך כהקריב פר תמים. מיד אמר לו המלך אתה הפרתמים, המעמיד פני תמים אשר

וכנגד מה שאמר המן ו**כל-זה**, אמרה אסתר איש צר ואויב המן הרע **הזה**.

וכנגד טענת המן **איננו שנה לי** אמרה אסתר ו**אלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שנה בנזק המלך**: וכשאמרה אין הצר, התכוונה בפשט הדברים **לצער** שיגרם למלך. אך לעומקם של דברים התכוונה **להמן**, איש צר ואויב, שאינו **שנה** בנזק המלך. **ובכך המרידה עבד על אדונו, עד ששמעה תלוהו עליו יוצא מגרונו**.

***

לא-נעשה עמו דבר (ו', ג')

התזירו נערי המלך לשה"ר על המן מידה כנגד מידה. המן אמר "ישנו" מן המצוות. והם מעידים עליו שגם הוא ישן ממצות המלך, מלהיטיב עם מיטיביו. וזה שאמרו לא נעשה עמו עם מרדכי דבר, ואע"פ שאמרו בלשון נסתרת "לא נעשה" והתכוונו להמן שמעל בתפקידו להיטיב עם מרדכי שהיטיב למלך.

ויבוא המן ויאמר לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

וְאֵלֹוּ לְעֵבְדִים וְלַשְׁפָּחוֹת נִמְכָּרְנוּ
הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הַצָּר שׁוּה בְּנֹק
הַמֶּלֶךְ. (ז, ד')

בשימת לב, ג' פעמים שוה
נכתבו במגילה. וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שׁוּה
לְהַנִּיחֵם. (ג, ח'), וְכַל-זֶה אֵינְנוּ שׁוּה
לִי. (ה, יג'), כִּי אֵין הַצָּר שׁוּה בְּנֹק
הַמֶּלֶךְ. (ז, ד').

פעמיים בדברי המן, **ופעם** אחת
בדברי אסתר. וכאן חכמת אסתר
שידעה להבדיל בין ישראל לעמים,
ולהראות גאות המן אל מול ענוות
ישראל. כי כן יחשבו הגויים, מה
שוה לי ומה אינו שוה לי. עיקר
דאגתם לי. ואילו אסתר תאמר שאין
הצר שווה בנזק המלך. וכוונתה
שדאגתה לזולתה. ואע"פ
שמחלוקת היא אם אחשורוש טפש
היה או חכם, מכל מקום דברי אמת
נִפְרָים, והעדיף את אסתר שדואגת
לאחשורוש ולעמו, על פני המן
הדואג לעצמו ולא לזולתו.

***

תלווהו עליו. (ז, ט')

ליכא מלתא דלא רמיזא באורייתא.
אשר על כן **תרמוז הפרשה** של שר
המשקים ושר האופים בבית הסהר,
למלחמת מרדכי היהודי בהמן
הרשע. כי שר המשקים הוא כוחו
של מרדכי היהודי ששחט ענבים על

בחרתי להקריב על זה המזבח. מיד
קח את הסוס והלבוש וגו'.

***

**וְקִרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ
אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ:** (ו, ט')

כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ. זה שכתוב לקמן,
ומה ראו על **ככה** (י, כו') ומה הגיע
אליהם. מה ראו על ככה, שהמן
התכוון לעצמו. ומה הגיע אליהם,
שנתהפכה כוונתו והקב"ה סובב
הדברים על מרדכי. שנאמר ככה
יעשה לאיש למרדכי. ומאי ומה
הגיע אליהם. מה השכר שהגיע
להם, על שראו את הנסים הנסתרים
כגלויים לפנייהם. שהנהפוך הוא
שהמן הוא זה שהכריז על מרדכי
"ככה וגו'", שנס ה"נהפוך הוא"
ימשיך עד תומו. שכל המבחין בנס
ומודה עליו, הקב"ה ממשיך לו
ניסיו, נס על גבי נס.

אל-תִּפְלֵ דְבָר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
(ו, י')

גם זה מנפלאות מידותיו של
הקב"ה שאינן אלא מידה אחת,
מידה כנגד מידה. שכאן רמז לו על
נפילתו. שתהיה נפילה גוררת
נפילה. כנגד **הפיל פור**, נאמר **נופל**
על המיטה. ורמז לו בזה **שתפול**
בתו מהגג, ככתוב "וירום מאגג
מלכו" והיינו אשר החילות **לנפול**
לפניו **נפול תפול** לפניו.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

שרי חוץ, התרים בכל המדינות לידע מה הדבר אשר יעשון.

האחשדרפנים, בדומה לקודמיהם, הם שרים השייכים לאחש-ורוש, רק הם שלוחים ושדרים לעניני פְּנִים.

בני הרמכים, הם הרואים ומכים. שניתן להם שלטון להכות כפי ראות עיניהם.

רכבי הרכש, הרכש הם הסוסים. ולהבדיל מסוס אחשורוש הנקרא בפי כל סוס, קראו לסתם סוסים הרכש. שסוסייהם הם רכושו של אחשורוש. שאין לאף אחד חזקה עליהם. כנאמר אצל יוסף, בלעדִיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו וגו'.

ולכן אמר הרצים בסוסים, הרצים על ידי סוסים הם רכבי הרכש, הם האחשתרנים. שסוסים אלו שרצים בהם האחשתרנים הם רכוש אחשורוש.

ולעומקו של מקרא ייאמר, כי מלאכים המוני מעלה, הם אראלי אש, סייעו להם להגיע לכל מקום כדי לבטל את הגזירה, וזה הכוונה רכבי הרכש רכבי רכב אש.

***

וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ וּגו' (ח, יז)

ידי כל באי המשתה, ואת המן תלה אחשורוש על עץ. הוא העץ אשר ניבא עליו יוסף בעין של צדיק. ע"ץ נכתב בעי"ן צדי"ק. בעין יוסף הצדיק קמה הנבואה של שר האופים בהמן, ושל שר המשקים במרדכי היהודי.

***

וַיִּתְּלוּ אֶת הַמֶּן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָיָה לְמַרְדֳּכָי וְחַמֵּת הַמֶּלֶךְ וְשָׁכְכָה (ז, י')

מאי שככה. אשרי העם שְׁכָכָה לו אשרי העם שה' אלקיו. שמיד כאשר שככה חמת המלך מיד נתקיים בעם אשרי העם שככה לו אשרי העם שהק' אלקיו.

***

בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רָכְבֵי הָרָכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתְּרָנִים (ח, י')

יש ליתן טעם לשרי המלך הנקראים הָאֲחֻשְׁתְּרָנִים וכן לשרי המלך הנקראים האחשדרפנים.

ושמא יש לומר על דרך הצח, ששמם יעיד עליהם ויוכיח על תפקידם.

האחשתרנים. חֶלֶק את התיבה לשתים: אחש-תרנים. אחש יודיע על שייכותם לאחש-ורוש, והחלק השני של המילה תרנים יעיד על

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

**מִשְׁתָּהּ יוֹם טוֹב וְרַבִּים מַעֲמֵי
הָאָרֶץ מִתְּנַדְדִים פִּי נָפֵל פֶּחַד
הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם: הַרְצִים יִצְאוּ
מִבְּהַלִּים וּדְחוּפִים. (ח, יד).**

**פירש"י ממהרים. שהיה להם
להקדים רצים הראשונים
להעבירם. וכוונתו שאלו הם רצים
שניים והיו ממהרים להשיג את
הרצים הראשונים שנשלחו עם
האגרות של להשמיד ולהרוג
ולאבד, כדי לבטלם. והגאון פירש
שאלו הם אותם הרצים
הראשונים, שנשלחו עם האגרות
של להשמיד וכו' רק חכו להם
שיחזרו משליחותם כדי לשלוח
אותם שנית עם אגרות חדשות
המבטלות את הראשונות. וטעמו
של הגאון שהרי עברו שבעים יום
מאז שנשלחו הראשונים ובדאי
כבר עשו שליחותם, שהרי האגרות
הראשונות נשלחו בשלושה עשר
לחדש הראשון, והשניות בשלושה
ועשרים לחדש השלישי. ואם
ישלחו רצים אחרים המבטלים את
הראשונים, לא ידעו המדינות למי
להאמין, לשלוחים ראשונים או
לאחרונים, לכן ודאי צריך לומר
שחכו לראשונים ואותם שלחום
שנית. ונשאלת השאלה, מדוע אם
כן רש"י לא פירש כן.**

**ראשית יש לחדד את השאלה,
כיצד לפי רש"י יקדימו הרצים**

**מקום אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ הוּא דְבַר
מֶלֶךְ הָעוֹלָם. וְדָתוֹ הִיא הַתּוֹרָה הַק',
מַגִּיעַ, וְהוּא הִסּוּד שֶׁל וַיְפּוּצוּ
מַעֲיֵנוּתִיךְ חוּצָה, שְׁמִמָּה וְשִׁשׁוֹן
לַיְהוּדִים. יש לעיין, בפסוק שלפניו
נאמר לַיְהוּדִים הִנֵּמָה אוֹרָה וְשִׁמָּה
וְשִׁשׁוֹן כְּתִיב חֹסֵר בְּלִי ו"ו. ומיד
לאחריו נאמר שְׁמִמָּה וְשִׁשׁוֹן מֵלֵא
עַם ו"ו. וזה החילוק בין השתא
לעתיד לבוא. השתא אכתי עבדי
אחשוורוש אנו, עדיין נכתב ששן
בלי ו"ו. אבל לעתיד לבוא
כשיתקיים בנו עבדי הם ולא עבדים
לעבדים, יהיה שְׁמִמָּה וְשִׁשׁוֹן
לַיְהוּדִים. מֵלֵא עַם ו"ו. שלעתיד
לבוא בכל מקום אשר דבר המלך
ודתו מגיע לבכל מקום, יהיה מעין
עולם הבא, מִשְׁתָּהּ יוֹם טוֹב וְרַבִּים
מַעֲמֵי הָאָרֶץ מִתְּנַדְדִים. כִּי יִפּוּל
פֶּחַד הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם. וְזֶה שְׂאִמְרוּ
אִין בִּין הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבֵּי
אֵלָּא שְׁעִבּוּד מַלְכוּיּוֹת.**

***

**ועוד, רמז לפורים שנאמר "ויעש
אברהם משתה גדול ביום הגמל
את יצחק". יצחק יורה על שמחה,
הגמל אותיות מגלה, משתה גדול
כפשוטו. וזה שאמרו פורים לא בטל
עולמית. שגם לעתיד לבוא יתקיים
"ויעש אברהם משתה גדול ביום
הגמל את יצחק".**

***

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

אישור לאגרות השניות, וזה שהדגיש **בעת ההיא**. בעת אשר נתפכה ואישר את אגרותיו **מיד** יצאו מבהלים ודחופים **כי כן צוה המלך**. לקיים מיד ובמהירות את דברו. **ועוד**, שאולי למקומות המרוחקים אמנם ישיגו את הרצים הראשונים, והקרובים ממילא יאימנו. ולפירוש הגאון למה יחכה שבועים יום, כדי שיחזרו כולם או רובם משליחותם ואז יתן בידם את האגרות השניות לבטל את הראשונות, **והרחוקים ממילא יאימנו**. וא"ל דלכן נאמר **הרצים** בה"א הידיעה, אותם רצים הידועים כבר. ולרש"י מדוע נאמר הרצים בה"א הידיעה, שתיבה זו סמוכה ל"סוסים". ביד הרצים בסוסים. ביד אלו אשר רצים בסוסים, רכבי הרכש האחשתרנים בני הרמכים. והם מהירים יותר מן הרצים הראשונים אשר היו רצים ברגליהם.

או פֶּלֶף לדרך זו:

שמרדכי, הוא זה שהורה על עכוב הרצים, **ליתן שהות של שבועים יום להתחזק בלימוד התורה, כנגד שבועים אומות**. ורצו לקבוע עצמם באהבת התרה אשר קבלו בו' סיון, למשך שבועים יום, ובכך יוכלו לשבועים אומות. וכאשר היו מוכנים בכח תורתם, אישר מרדכי לצאת עליהם ומרב חיבתו של אחשורוש

השניים את הראשונים לאחר שעברו שבועים יום מצאתם של הראשונים. **ועוד**, גם אם לא יקדימו, מדוע יצאו הרצים השניים מבהלים ודחופים וכפירושו **ממהרים**, הרי הגזירה נועדה לשנה הבאה ולמהירות זו מה זו עושה. **ועוד**, מה הוא זה שאמר הפסוק "ויקראו סופרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלושה ועשרים בו וכו' וכו' להנקם מאויביהם". **מדוע חכו שבועים יום** מהאגרות הראשונות הרי נס פורים קרה בתוך ארבעה ימים משליחת האגרות הראשונות. שכן בשלושה עשר לחדש הראשון נשלחו האגרות, ושלושה ימים היו בצום, ובליל ט"ו בחדש הראשון נדדה שנת המלך ולמחרת היה משתה אסתר בשנית ולמחרת ניתלה המן, ורק בכ"ג סיון נשלחו להחזיר את אגרות השמד. אם כן מה הוא זה שהדגיש הפסוק לאחר שבועים יום **בעת ההיא**.

על כן על כל הנ"ל נראה לומר, שמיד לאחר שנתלה המן, בקשה אסתר לבטל את אגרותיו. ואחשורוש **לא מיהר** לעשות בקשתה. שהרי הגזירה היא לעוד שנה, ומה לו למהר. **ועוד**, שודאי **חזר ליינו** ורק **לאחר שבועים יום נתפכה**. שכן יין בגימטריה שבועים. ולאחר שבועים יום כשנתפכה, נתן

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

לכן אמרה (לעיל ה,ח') יבוא המלך והמן אל המשטה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך. ורמזה בזה, מחר אעשה לעמלק כדבר מלך מלכי המלכים כדאמר משה וצא הלחם בעמלק מחר.

ולכן אמרה יינתן גם מחר לעשות כדת היום, ועל ידי כך כביכול חטפה את החרב מידו של עמלק להורגו. חרב המחר. ואותה מידה שמשמש בה לאחר את המצב, אותה מידה של מחר תהיה מפלתו.

ודוקא בשושן שהוא כנגד ששון, בחילוף אותיות, וששון הוא כנגד המילה כמו שדרשו אורה ושמחה וששון ויקר, ששון זו המילה ולכן ששן כתיב ללא ו"ו בגלל צער התינוק, והוא כנגד עמלק, שאיחר את מילתו והחמיץ את המצווה ונשאר ערל. וזה ענין גבעת הערלות שמל שם יהושע את העם היוצאים ממצרים ואשר לא מלו בדרך, (יהושע ה,ג') שהזדרזו למצווה, **כנגד עמלק שרצה להחמיץ מצוותם של כל בני ישראל ולזרוק את עורלתם כלפי מעלה**, לומר אין בהם חפץ. והוא ענין של ותיקין המחבבים את המצוות ומזדרזים לעשותן, כנגד עמלק שדרכו לאחר ולהחמיץ את המצוות.

למרדכי ציוה מיד לעשות מבוקשו. וזה שכתוב בעת ההיא. **בעת ההיא שניתן אישור על ידי מרדכי וכאשר ציוה המלך.** ולכן הרצים יצאו דחופים ומבוהלים. ופירש"י במהירות. כי כאשר ניתן האישור וישראל במיטבם, אין לחכות כלל.

***

ותאמר אסתר אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים וכו' יתלו על העץ. (ט, יג)

גם מחר. כי כן דרכו של עמלק מחר. והוא לשון חרם. שעל ידי המחור אפשר יהיה להחרימו. ככתוב בחר-לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר (שמות יז,ט'), ומהו המחור, כי כן דרכו של עמלק להכות בנחשלים **אחריך** ולאחר את המצב, והיינו ששאל יצחק את עשיו אבי עמלק מה זה מהרף למצא בני (בראשית כז,כ'), והרי שהכיר את יצר הרע של עמלק להתנהל בעצלתיים ולהחמיץ את המצוות שלו ושל אחרים, ואע"פ שטבוע בו להיות ראשון לכאורה, שנאמר ראשית גוים עמלק: ראשית גויים עמלק (במדבר כא,כ'), אין הוא חש לכך, וכמרד לטבעו נאמר ואתריתו עדי אבד (שם), זה כוחו להיות אחריתו אך זה גם הכוח להאבידו שנאמר ואחריתו עדי אובד (שם),

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

המלך היא כנסת ישראל אשר באה בתפילה לפני בורא עולם, אמר **מרדכי**, עם הספר, **למרות** הספר שנכתב בטבעת המלך, ישוב מחשבתו הרעה, מכח תפילתה של כנסת ישראל לפני המלך, הוא מלך העולם. שבכח התפילה להפך את הגזירה מדין לרחמים.

קימו וקבל. (ט, כז')

וקבלו חסר "ו". וקבל כתיב. ולהסבר יסוד הדברים:

במסכת שבת פח. **אמר רבא** אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים **קיימו מה שקיבלו כבר**. ורצה לומר שקבלו בימי אחשורוש **מאהבה** מה שקבלו בסיני **מיראה**. ובמסכת מגילה ז. **אמר שמואל** [להביא ראייה שהמגילה נכתבה ברוח הקדש] קימו וקבלו קימו **למעלה** מה שקיבלו **למטה**. ובעיון בדבריהם נראה לכאורה כי הן שתי דיעות חלוקות בתכלית לגבי היהודים בימי אחשורוש. לפי רבא, היהודים **קימו** [מה שקבלו היהודים בסיני], ולפי שמואל היהודים **קבלו**. [ולמעלה קימו מה שקבלו למטה]. ויש לעיין אם כן מה ההבדל בין קימו ובין קבלו. ונראה לומר מדיוק הגמרות הנ"ל **דלקיים** היינו **מאהבה ומרצון** עצמי. וקבלה

ויש להאיר בזה, שאינו נוהג כך משום עצלות **אלא כשיטה של עמלק**. שהרי מצינו שאדרבה, כדי לבצע את זממו מקדים ומזדרז לכך מאד ולכן נקרא ראשית גויים, וכמו שמצאנו שנזדרז להיזקק לישראל במדבר ולקרר את האמבטי, וכן מצאנו בהמן שאמרו עליו הדיוט קופץ בראש.

***

פְּיָמִים אֲשֶׁר נָחַו בָּהֶם. (ט, כב')

שמכיון שפגמו בקדושת השבת ככתוב כשבת המלך על כסא מלכותו, אל תקרא **קְשִׁיבָת** אלא **קְשִׁיבָת**. עתה התיקון הוא לעשות את פורים ביום אשר **נחו בהם**.

***

ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מן שבתו הרעה אשר קשב על היהודים על ראשו ונתלו אתו ואת בניו על העץ: (ט, כה')

ויש להבין הפסוק, מי אמר עם הספר, ומה הוא עם הספר, וכו'. וי"ל שכך הוא ערך הדברים. שמרדכי לא התייאש, אע"פ שדָּבַר שנכתב בספר ונחתם בטבעת המלך אין להשיב, בכח התפילה אפשר להשיב הכל על כנו. וזה שנאמר ובבאה לפני המלך ישוב מחשבתו הרעה. שבבואה של אסתר לפני

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

שתקנו לנו בתפילת אהבה רבה
לקיים את כל דברי תלמוד תורתך
באהבה.

***

ובכך יבואר על נכון מדוע חסר "ו"
בקבלו. וקבל כתיב. שה"ו" מראה
על חיבור להקב"ה. והוא הבריה
התיכון המקשר בין שמים וארץ.
הוא "ו" של היסוד הבוקעת ועולה
דרך התפארת והדעת אל מקום רום
הכתר העליון, ומחברת את החולם
הנכסף הוא קוצו של יו"ד עליונה
עם האדנות והמלכות בארץ מקום
התגלות השכינה. וכעין ה"ו"
שבשם השם המחבר "ה" עליונה
עם "ה" תחתונה. ובימי אחשורוש
היה החיבור לוקה בחסר, ולכן **קבל**
כתיב חסר. שהיו צריכים לקבל
בתחילה בכפיה ובאונס המן.
ותחילתו באונס וסופו ברצון
ובאהבה. לכן הדור קבלוה בימי
אחשורוש לבסוף מאהבה. ומן
השמים רחמו שלא תאבד ה"ו"
לגמרי, אלא תעבור מן סוף התיבה
לתחילתה. ובמקום **קבלו** כתיב
וקבל. ולפי זה לא חסרה ה"ו"
אלא היא לא במקומה.

וכאשר נצרף שתי התיבות קימו
וקבל, כך: קימווקבל, ה"ו" בתחילת
וקבל תהיה מיותרת ואפשר יהיה
להחזירה למקומה בסוף התיבה,
כך: קימוקבלו. שה"ו" בסופה של

היינו בכפיה ובאונס. וזה הוא
שאמרו שקימו מאהבה מה שכבר
קבלו מיראה בסיני. וכן משמע
מדברי הגמרא במסכת שבת שם :
ויתיצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי
בר חמא בר חסא מלמד **שכפה**
הקב"ה עליהם את ההר כגיגית
ואמר להם אם אתם **מקבלים**
התורה מוטב ואם לאו שם תהא
קבורתכם. ועתה בימי אחשורוש
מקיימים מאהבה מה שכבר **קבלו**
מיראה. וכן משמע מדברי הגמרא
במסכת מגילה ז. קיימו למעלה
ברצון מה שקבלו למטה **על ידי**
אונס המן. אך מדברי הגמ' במסכת
שבת משמע **שהיה זה מאהבה**.
שקימו מאהבה מה שכבר קבלו
מיראה. **אלא יש לתרץ**: שבימי
אחשורוש היה זה **תחילתו באונס**
וסופו ברצון ובאהבה. מה שקבלו
באונס בימי המן דברי הצומות
וזעקתם, **לבסוף קימוה מאהבה**,
בראותם תכלת מרדכי ובראותם את
האהבה שהושפעה עליהם מן
השמים. וכאשר נהפך להם חדש
אדר מיגון לשמחה ומאבל ליום
טוב, כן נהפך להם קבלת התורה
מאונס לקבלת התורה מאהבה
ומרצון טוב. ואולי אפשר לומר
טעם מדוע לקיים הוא מאהבה, כי
אחרי המעשים ימשכו הלבבות.
וכאשר התורה באה לידי קיום היא
נאהבת על ידי העושים. וכמו

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה. ולפי דרכנו נאמר בסופה של התיבה תהיה "ו" החיבור של **את והב**. ואולי ירמזון המלים את והב למשא ומתן בהלכה בדרך זו: **"את" בא לרבות, ו"הב" בא למעט**. כאומר הב הב. וביחד, **את והב** היינו לרבות ולמעט והיינו משא ומתן ונעשים אויבים זה את זה. זה יאמר בכה וזה יאמר בכה עד שלבסוף נעשים אוהבים זה את זה וה"ו" תעבור לסופה של התיבה, ויהיה **אתהבו**. והיינו שיתאהב הלימוד על ידם ויתאהבו זה בזה. את והב בסופה. אל תקרא בסופה אלא בסופה.

וכאן יש להאיר באור יקרות ענין קבלת התורה מאהבה. שכידוע יש שתי דרכים לקבל התורה. הדרך האחת היא על ידי מתנה. כפי שקבלה משה רבנו. והדרך השנית על ידי עמל ויגיעה, גם כפי שקבל משה רבנו. שנתיגע בה ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכל ומים לא שתה. ובכח יגיעה זו נהיתה לו ולכל עם ישראל תורת חיים. ואלו שתי הבחינות של קימו וקבל. קימו מה שקבלו. קימו מאהבה מה

קימו הוא ה"ו" בתחילתה של **קבלו**. ומכאן ואילך לא תחסר ה"ו" ונוכל לקרותה קימו וקבלו, כמו הקריא. ומעתה אין צריך ל"ו" של קבלו שתעתק ממקומה.

ולעומקם של דברים, אם נצרף את האונס והרצון יחדיו, נוכל להחזיר את ה"ו" למקומו בסוף התיבה, ויהיו השנים גם יחד גם ה"קימו" וגם ה"קבלו" באהבה. כגון: קימוקבלו. וכן"ל. ומכיון שהמגילה נצחית היא כפי שאמרה אסתר "כתבוני לדורות", נכתב ברוח הקדש וקבל. שנדע בכל דור ודור שיש לצער עצמנו על התורה והיא ה"ו" בתחילה, כדי לקבלה לבסוף מאהבה, ולכן הקרי הוא עם ו"ו בסופה.

ולזה דרשו חז"ל בקידושין ל: על הפסוק: "כי ידברו את אויבים בשער" [תהלים קכז]. מאי את אויבים בשער אמר רבי חייא בר אבא אפי' האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים **אויבים זה את זה** ואינם זוים משם **עד שנעשים אוהבים** זה את זה שנאמר {במדבר כא-יד} **את והב**

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

ועוד בענין הכתיב והקריא אשר יוכיח על הכלל והפרט, שכלל יכול לקרוא בקול גדול ובקול רם יחדיו. אך הכתיב שייך לכל אחד ואחד בנפרד. לכן הכתיב הוא בלשון יחיד **וקבל**, והקריא הוא בלשון רבים **וקבלו**.

***

ממוכן-מומכן, וקבל קבלו.

ועוד יש להתבונן כיצד זה לעומת זה עשה אלקים. שהמגילה נכתבה ברוח הקדש. והמן נקרא במקום אחד **ממוכן** ובמקום שני **מומכן**. ודרשו שהוא מוכן לפורענות. וה"ו" שהיתה באמצעה של מילה התקדמה אל עבר ראש המילה לרמז שמוכן לפורענות של עצמו, שיתלוהו בראשו. על כן התקדמה ה"ו" אל עבר ראשו. ולעומת זאת, אצל עם צאן קדושים, ה"ו" עברה מתחילתה לסופה. מ"וקבל" ל"קבלו". ונצרכו זה לזה ונרמזו זה בזה. מתוך שממוכן נהיה מומכן כי היה מוכן לפורענות, כן ישראל מתוך ה"וקבל" ביראה, עברו להיות "קבלו" מאהבה.

***

שקבלו באונס ועמל וביגיעה. שהגיעה אין לה הפסק. וקבלוקבלוחוזרחלילה. וככל שאין לה הפסק כן אין סוף לאושר הרוחני והאהבה בלימודה. לכן נאמר קימוקבל, כאשר ה"ו" של הקימו הוא ה"ו" של הקבל, ומעתה ה"ו" יכולה לעבור חזרה לסוף וקבל ולהיות נכתבים כפי שהם נקראים: "קימוקבלו", ובוה מתקיים את והב בסופה, אתהבו בסופה, וכך קימוקבלוקימוקבלו וחוזר חלילה.

ועוד י"ל שירמוז קבלו וקבל על הכלל והפרט. קבלו בקריא כנגד כלל וקבל בכתיב כנגד פרט. שאפשר לירא את הכלל, אבל אי אפשר להאדיב את הכלל. כי יראה תפול גם על כלל האנשים יחדיו בקולות וברקים וכו'. **אבל לקבל מאהבה אי אפשר כי אם כל אחד ואחד עם עבודתו שלו לפום דרגה דיליה**. ולכן נצרכו זה לזה, הכתיב והקריא. קבל וקבלו. מה שכל אחד ואחד מהפרטים יקבל באהבה לפום דרגה דיליה תתפשט האהבה על הכלל כולו. ולכן קרי וכתוב קבל וקבלו.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

שושנת יעקב. **וגם** מה הוא ה"וגם" שנאמר אצל חרבונה. ויש לומר שחרבונה היה בעצה אצל אחשורוש מתחילת הנס ועד סופו. שבתחילה יעץ להרוג את ושתיה ולבסוף קטרג על המן שעשה העץ ואמר " **גם** הנה-הָעֵץ אֲשֶׁר-עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדְּכַי אֲשֶׁר דָּבַר-טוֹב עַל-הַמֶּלֶךְ" עד שאחשורוש אמר תלוהו עליו. ולכאורה אינו מובן, שהרי אמר ר"א אף חרבונה היה באותה עצה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו **מיד ברת**. ואם כן, כיצד אמר "גם הנה העץ" וי"ל שמיד ברח חרבונה, ובמקומו הופיע בדמותו אליהו הנביא ואמר "גם הנה העץ" עד שהמלך אמר "תלוהו עליו". מכל מקום, נאמר שהוא **גם** היה בעצה לתלות את מרדכי על העץ, אלא שברח. אם כן נמצא חרבונה **מגמגם** ופוסח על שתי הסעיפים. זהו ה"וגם". עד שהתגלה אליהו הנביא בדמותו לומר "גם הנה העץ". ולכן על כך שגמגם ופסח על שני הסעיפים הוא אינו **לא** בכלל הארורים **ולא** בכלל הברוכים, ועל כך שזכה שיאמר בפי אליהו הנביא "גם הנה-הָעֵץ" נאמר עליו **וגם חרבונה זכור לטוב**

דברי שלום ואמת לקיים את ימי הפרים האלה (ט, לא')

מהו לקיים בשני יודין, לקיים שני עניינים, ענין הא' כאשר קיים עליהם מרדכי ואסתר, וענין הב' כאשר קיימו על נפשם ועל זרעם ככתוב **פְּאֲשֶׁר קָיָם עָלֵיהֶם מְרַדְּכֵי הַיְהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכֹאֲשֶׁר קָיְמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זְרַעֲם דְּבָרֵי הַצְּמֹת וְיַעֲקֹתֶם**: כן מאמר אסתר לקיים לעתיד לבוא. לקיים בשני יודין, אחד בעוה"ז ואחד לעתיד לבוא. ולעומקם של דברים שהייתה עליהם רוח הקודש של צירוף הווי"ה ואדנות, שבזה נקרא שם השם, יו"ד בתחילתו ויו"ד בסופו,

כזה: **י'א'ה'ד'ו'י'נ'ה'י**

שבזה מרמז לדורות, אני ראשון ואני אחרון וזה שנרמז בחז"ל שפורים לא יתבטל לעולם. ולכן מסתיימת המגילה: דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו, לדורות עולם.

וגם חרבונה זכור לטוב.

ועוד יש לשאול, מה נשתנה חרבונה שאינו **לא** בכלל הארורים **ולא** בכלל הברוכים בפיוט של

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

הכי נמי, וגם הנה העץ. אלו מ"ט שערי טומאה שהיו ישראל שרויים בתוכם, ואשר על כן הביא עליהם את המן הרשע. והעץ יורה על שער ה"ננו", שלא עסקו ב"עץ חיים היא למחזיקים בה", ולכן אמר הנה. וג"ם הנה"ה העץ. כאומרו, וג"ם הנה ה"ננו". הנה"ה בגימטריה קטנה 7, [אם תכתוב ה'ה במילוי, כזה: ה'ה'ה'ה, וכן נו"ן בגימטריה קטנה 7. לומר לך שעברו כבר שבע פעמים שבע שהם מ"ט שערים, ובאה אות ה' לאחר ה'נ', שהיא שם ה' לומר ה'ה'ה'. שלולא ה' עוזרם היו נשארים בגלות המר הזה. ואשר על כן אמר ויאמר המלך. ולא נאמר אחשוורוש. ואמרו במדרש כל מקום שנאמר המלך הכוונה למלכו של עולם.

***

**וַיֹּאמֶר תְּרַבּוּנָה אֶחָד מִן הַסְּרִיסִים
לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר
עָשָׂה הֶמָּן לְמַרְדְּכָי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב
עַל הַמֶּלֶךְ עַמֵּד בְּבֵית הֶמָּן גְּבוּהַ
תְּמַשִּׁים אִמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהֶוּ
עֲלָיו.**

ועל כן אמר המלך, תלוהו עליו. כל גאולת ישראל תלויה עליו. על העץ.

כפי שאומרים על אליהו הנביא **זכור לטוב**, במהרה יבוא ויבשרנו בשורות טובות ישועות ונחמות, אכ"ר אמן ואמן.

ועוד יש לשאול, מדוע אמר אחשוורוש תלוהו עליו רק לאחר ששמע את חרבונה אומר **וגם הנה העץ** וכו'. הרי העץ לא היה דבר חדש למלך. ובודאי ידע מה נעשה במלכותו. ובודאי ידע שהמן הכין אותו בעבור מרדכי. אם כן מדוע חכה עד עתה.

ולעומקו של מקרא יש לפתור כנאמר בגאולת מצרים. וגם אני שמעתי וכו'. ונתפרש שם מאי וגם, אלו מ"ט שערי טומאה שהיו ישראל שקועים בתוכם. שכן וג"ם בגימטריה מ"ט. ועוד שער טומאה אחד ולא היו נגאלים לעולם. לכן נאמר וגם אני שמעתי. לכאורה אני מיותר כי שמעתי כולל כבר את המילה אני. אלא אני מרמז על שער ה"ננו" של טומאה. שכן א' מורה על אחד, לומר לך עוד שער אחד – נ'. לכן נאמר אני, שהיו"ד שבסופו יורה על שם ה' כי לא יטש ה' עמו. וזה אשר פתח פתח לתפילת הרבים ואמר ה' וג"ם א'נ'י שמעתי וגו' ואזכר את בריתי.

לעומקו של מקרא מגילת אסתר

יביאנו למ"ט שערי קדושה וטהרה, עד הגיענו לנ' שערי בינה, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ועל כל פשעים תכסה אהבה, ויתקיים בנו הנה הנם. הוא השם הק' מע"ב הממונה על הגאולה. מנה. וזה שפייט הפיטן בזמירות שבת מהרו את המלכה לעשות את דבר אסתר. לפשטו של הפיוט אסתר היא בחינת השבת, והמנה הוא לקדשו במן, להכין את המנה הראויה לסעודה, ועל דרך מהרו את המן לעשות את דבר אסתר. אך לעומקו ייאמר, שבזכות השבת מבקשים מהקב"ה למהר את המנה, הוא המלאך הממונה על הגאולה, להחיש גאולתנו ופדות נפשנו שנאמר ישעיהו מא, פס' כז, {כז} ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אמן:

תלוהו עליו, את המן, ויהיו ישראל תלויים בלימוד התורה שהיא עץ חיים. ובכך הוציאם משער המ"ט אשר כמעט היה ל"נון".

ובשימת לב על דרך הרמז והסוד יראה כי בגאולת מצרים גאלם משער הנון באות י' שנאמר וגם אני. וכאן גאלם באות ה' שנאמר גם הנ"ה. הרי י"ה משם ה'. אבל עדיין אין ה' שלם והכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. ונס פורים הוא ההכנה לשם השלם לו"ה. ועם הא' להשלים את הכס לכסא, הרי יחד הו"א. ומובא בשערי אורה שהו"א היא מידת הרחמים העליונים, שם שם האהיה הק', שם הכתר העליון, שם החולם הנכסף לעת נאסף.

ויש עוד להעיר בזה, שנדרש וג"ם למ"ט אע"פ שבפסוק כתוב גם הנה העץ. אלא הו' של ויאמר חרבונה, מצטרף לגם הנ"ה.

וכשם שהוציאנו ממ"ט שערי טומאה וגאלנו משער הנו"ן, כן

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

